

ס"ט י"ד (פ"א):
 י"א רבינו יונה ס"ט ז'
 ד"ה (דוקא) ורבינו
 יוחנן (נתיב מלק"ג) כ"ט
 גאון י"ב:
 ארומות חיים (הלכות
 תפילה סימן ט"ז):

עשרת זקנים

נ' כיון שהגיע זמן תפלה
 אסור בר' ליתן לו שלום כו'
 ואם התחיל לברך
 הברכות אחר כך אין
 פחות כל כך כו'. ויכול או
 אף לכוזב בפניו כו' ודוקא
 (כ"ח ד"ה וכו'). ויש מי
 שכתב דדוקא באינו משכים
 לפתחו, אבל במשכים
 לפתחו אף שכבר התחיל
 הברכות אסור. וכן עיקר
 לדעתו, דאין להקל במה
 שהוא נוגע בכבוד המקום
 ברוך הוא ואף שהתחיל
 הברכות אין לו להשכים
 לפתחו, ובפרט שבגמרא
 [נפסתי ה' (א) והר"ף (א) ס' כ'
 לא משמע לחלק לגמרי בין
 אם התחיל הברכות אם לא.
 ולכיוצא אף שאינו משכים
 לפתחו ואפילו בלא נתינת
 שלום אסור עד שיקבל עליו
 על מלכות שמים כן נראה
 ל'.

הגהות והערות

ס' נוסף במהדורת אמ"ד
 ת"פ:
 י' כן הוא בנ"י, וע"ע
 בנתיב הרשב"א ח"א סימן
 תמ"ו שאין למה שכתב
 במדושו פרק תפלה השער
 בענין זה:
 י"א בדפדף נכפל גאון
 פעמים אחת ה' בטעות
 ומשכה טעות זו עד סוף
 הסיומן, וסוקן במהדורה
 אמ"ד מ"ח:
 י"ב דבר זה דשמו של
 הקב"ה שלום מוצא רק
 בנתיב יונה, והשאר מוצא
 גם בנתיב ירושם:
 י"ג תוקן ע"פ הכת"י:
 י"ד עיין דברי תמידות
 בנתיב פ"ב אות כט, ובש"י
 נתיב גדולה בנתיב אות ד,
 ומה שכתב זאת החמיל
 לנרן, בנ"י ד"ה וכו' אלא
 מקור לזה מדברי ארומות

זמן תפלה. היינו מעלות השחר עיין עקיף ה': ז' ראות
 איזה עסק. ו' ואגב זה הולך לפתח חבירו לומר לו כפרה דמרא
 טב אבל ליתן לו שלום אפילו בכהאי גוונא אסור: ח אין דחוש
 ב' כך. כתב בנ"י [דברי תמידות בנתיב פ"ב אות טז] היינו כשאין
 משכים לפתחו דלא הו"נכרה בגמרא
 [אם י', א] לאסור, אבל נמשכים
 לפתחו אסור. דהא פריך בגמרא
 מההיא דנפרקים שאל מפני
 הכבוד והתם כבר אמר הנרכות,
 וכן כתב הב"מ [ד"ה וכו']. (והעולה
 תמיד ס"ק י' עשה עלמנו כאילו לא
 ידע). אבל מה שהקשה דברי
 השו"ע אהדדי לא ידעתי מאי קא
 קשיא ליה:

ב' כיון שהגיע זמן (ה) תפלה אסור לאדם
 (ו) להקדים לפתח חבירו ליתן לו (י) שלום משום
 י' דשמו של הקדוש ברוך הוא שלום אבל מותר לו
 לו צבא דמרי טב (י"א) ואפילו זה אינו מותר אלא
 כשהוצרך ללכת ז' לראות איזה (י"ב) עסק אבל אם אינו
 הולך אלא להקביל פניו קודם תפלה אפילו זה הלשון
 אסור (ט"ז) וכן אסור לכוזב לו כשמשכים לפתחו: ויש
 אומרים דבריעה אסורה אפילו בלא משכים לפתחו
 (ב) (י"א) ואם התחיל לברך הברכות [הגה] אחר כך ח אין
 (ח) לחוש כל כך (י"א) ואם אינו משכים לפתחו אלא שפגע בו בדרך מותר ליתן לו שלום

לרבי יהודה ללאחר ד' שעות היו כן דמה לי אחר ד' שעות לרבי
 יהודה ומה לי אחר חצות לרנן. וכתב דלפירושו לאו דוקא אחר
 ד' שעות לרבי יהודה אלא גם עד הלילה הוה כן, דכיון שעבר
 הזמן הוה לרבי יהודה אחר זמן שלו כמו לרנן אחר זמן שלהם,
 והא דלא נקט הטור אלא עד חצות
 לאו דוקא הוא. והקשה על זה כיון
 דליפנין אחר ד' שעות מן לא
 התפלל שחרית יתפלל במנחה שמים
 יליף גם כן להא מילתא כי היכא
 דבלא התפלל שחרית די' לו
 חשלומוין במנחה היינו דוקא בלא
 ציטל צמוד אבל צמוד אין לו
 חשלומוין כלל, ואם כן גם בחפלת
 שחרית אחר ד' שעות נמי הוה דינא
 הכי, ולמה כתב הטור דאפילו עבר
 צמוד ולא התפלל קודם ד' שעות
 דמתפלל אח"כ. לפיכך כתב דרך
 שני דיליף הטור אחר ד' שעות לרבי יהודה מסגרא כיון לרנן אפילו לכתחלה מתפלל עד חצות ויש לו שכן תפלה בזמנה, הוה כן
 לרבי יהודה לכל הפחות לענין שכן תפלה שלא בזמנו, ולפי זה חקף אחר חצות אסור להתפלל והוה זכרה לבעלה, ולא דמי לאחר מנחה
 דמתפלל שמים דהתם מתפלל בזמן תפלה מנחה. והביא ראייה מדברי רשב"א שזכיר בסמוך. ועל פי זה כתב רמ"א דבריו נכאן דאחר
 חצות אסור כו'. וקשה לי על דרך השני דהא אמרין בפירוש בגמרא כולי יומא מלאי ואזיל משמע עד הלילה מלאי אלא שאין לו שכן
 כמו בזמנו, וזה הוה גם כן לרבי יהודה דהא הקושיא וכו' לרבי יהודה כמו לרנן מלא התפלל שחרית כו' ממילא הוה המירון גם כן
 לדידיה כמו לרנן. ועוד קשה מה פריך בגמרא וכו' עלמא עד חצות ומו לא מלא התפלל שחרית כו', דלמא אין הכי נמי דעד חצות
 ומו לא אלא דבמנחה עדיף טפי כיון שהוא זמן תפלה. ונראה לי דדרך הראשון הוא אמת אלא דאין מקורו של דין זה מלא התפלל
 שחרית כו' כמו שכתב הב"י ומה נמשך לו לומר דאם ציטל צמוד קודם ד' שעות דאחר כך אין לו מיקון ויאל לו מזה קושיא על
 הטור כמו שכתבתי, אלא המקור הוא ממה שכתב בגמרא כולי יומא מלאי כו' וזה הוה גם לרבי יהודה ובגמרא אמרו לרנן דעד
 חצות יש לו שכן של זמנו ואח"כ כולי יומא אפילו אחר מנחה יש לו שכן שלא בזמנו. מזה נלמד גם לרבי יהודה דכל היום יש לו
 חשלומוין אלא דאם הוא אחר ד' שעות שעדיין לא הגיע שעת מנחה ודאי יש לו להתפלל אפילו לכתחלה אפילו אם ציטל צמוד עד
 אותה שעה כמו שכתב בגמרא כולי יומא זמן לזוין אלא דאין לו שכן תפלה בזמנו ואחר שהגיע זמן מנחה שהוא ו' ומחלה או אסור
 לו להתפלל בזהאי שעתא שחרית כיון שזמן מנחה הגיע על כן נרץ להקדים תפלה מנחה ואח"כ יתפלל לחשלומוין שחרית ויש לו שכן
 תפלה שלא בזמנה, וכיון שזוה יש אסור להתפלל קודם שיתפלל מנחה על כן אמרו זוה דאם ציטל צמוד עד אותה שעה אין לו
 חשלומוין (י"א) נמצא שאחר חצות שוין ביה רבי יהודה ורנן דמתפלל עד ו' ומנחה היינו חצי שעה אחר חצות, ומשום הכי לא זכרו
 רי"ף [אם י', א] ו' והרא"ש [אם פ"ד סימן א] כאן שיעור, אלא קתמא אם עבר והתפלל אחר ד' שעות, אלא שהרמב"ם [אם ג' א]
 והטור כתבו אחר ד' שעות עד חצות, גם הם לא אמו למעוטי ההיא (א) חצי שעה אלא למעוטי אחר זמן מנחה גדולה, והא דלא כתבו
 עד י"ב שעה שעות ומחלה [מתוך] דהיינו אומר עד בכלל ויכול להתפלל אפילו אם הגיע שעה שעות ומחלה ובאמת אסור עד
 שיתפלל מנחה תחלה, על כן כתבו עד חצות שאפילו אם חתמו עד בכלל אין כאן טעות דהרי יש עוד חצי שעה, אלא דבין אחר ד'
 שעות לעד חצות פליגי וסבירא ליה לרבי יהודה דגם בהיא שעתא לא יהיב ליה שכן תפלה בזמנה אע"פ שמתפלל חקף באותה שעה
 בלא הקדמת תפלה מנחה לפנייה. ומה שכתב ב"י ראייה לדרך השני (מתשובת) [מתדושין] רשב"א [אם ט', א ד"ה אינעו] במחילה מכבוד
 רבינו הב"י נראה לי שאין משם ראייה דזה לשוני האם דמסקנא טעה ולא התפלל מנחה מתפלל ערבית שמים כו'. מיהו דוקא בזמן
 תפלה והוא עסוק בתפילתו חוזר ומשלים מה שטעה בתפילתו. אבל שלא בזמן תפלה לא שאם לא כן מאי מתפלל ערבית שמים ומתפלל
 מנחה שמים דקאמר לימא טעה ולא התפלל שחרית קודם חצות חוזר ומתפלל אחר חצות. טעה ולא התפלל מנחה חוזר ומשלימה כל
 הלילה עכ"ל. קצת רבינו הב"י דהרשב"א אחי למעוטי אפילו קודם זמן המנחה דהיינו ו' ומנחה שלא יתפלל, ולא נראה לענ"ד דהא
 דומיא דלא התפלל מנחה נקט הרשב"א בזכותו דהיה לו למנקט טעה ולא התפלל מנחה חוזר ומשלימה כל הלילה ויש לא ממעט
 אלא אחר זמן תפלה ערבית שהרי אין שום זמן מפסיק בין סוף זמן מנחה להתחלת ערבית, אלא פשוט דגם לענין תפלה שחרית לא
 אחא הרשב"א למעוטי אלא שחקף אחר שיתפלל מנחה יתפלל לחשלומוין שחרית, וזה מוצא צדיא בלשוננו שכתב והוא עסוק בתפלתו
 כו' אבל אם ימתין אח"כ אין שייכות חשלומוין מזה שיתפלל אח"כ שנית דאם לא כן לא היה לו לצטל החלמוד לתלות חשלומוי שחרית
 בתפלה המנחה אלא היה לו לומר שאחר חצות לרנן יוכל להשלים תפלה שחרית וכן בתפלה המנחה כל הלילה, אלא ודאי נכתוון שיהיה
 החשלומוין בזמן שהוא עוסק בתפלה דלאחר חצות אסור להתפלל דהיינו אחר שהגיע זמן מנחה גדולה שהיא ו' שעות ומחלה אסור לו
 רמ"א כאן הם עולים גם כן להלכה דאחר חצות אסור להתפלל דהיינו אחר ד' שעות עד שעת המנחה גדולה יתפלל
 להתפלל אלא אם כן יתפלל מנחה תחלה ואח"כ ישלים של שחרית אבל קודם לזה דהיינו אחר ד' שעות עד שעת המנחה גדולה יתפלל
 שחרית אלא שאין לו שכן שאחר חצות חתמה ואח"כ ישלים של שחרית אבל קודם לזה דהיינו אחר ד' שעות עד שעת המנחה גדולה יתפלל
 י', א] פריך על מה שאסרו נתינת שלום קודם התפלה ממתינין דבין הפרקים שאל ומשיב, ופירש רש"י [אם ד"ה שאל] והא קריאת
 שמע הודם תפלה היא והתני שאל, ולפי זה מאי פריך דצמתינין כבר החמיל בצרכות קריאת שמע, ומכאן קושיא זאת פסק בצמתינין

הוצאת מפי אהרן זכרון גאל
 זכרון גאל

להר"ב יש לו טעם דמנחה מדינה וזמנה מתחלת שבע ואם כן איך יעשה והכן זה: ד זמן. עיין מ"א. כנראה חולק אט"ו [ס"ק] ג' יע"ש, ומסעיף ה' דפוסק (דיעה ראשונה בסתם), יש לומר לאו דלא האלכו חמיר טפי. וקונר המ"א דלשלוש נמי מיקרי זמן חלה מעלות השחר נאטום כו', נאליה רבה [ס"ק] ו' בפסקי מוספות יש למוע לל אלף נמפלג ערביה, ולא נמוסף ומנחה ואינו יודע מהו ולא מלאחיו כעו, דמשמע כל שהתפלל פעם אחת ציוס שרי להשכים לפתחו כו', ועיין כסף משנה פ"ו דתפלה ה"ד בשם הר"ר מנוט לנאח לדרך אסור במנחה ומעריב אם הגיע זמנו, הא לא הגיע מותר אף צנוקר והיינו קודם עלות השחר, יע"ש היצו הפרי חש (ואם ג') ז' דראות. עיין מ"א. משמע דהולך "לראות" כו' ולאגב הולך קאת לפתח ביתו, הא הולך ליתו לראות איזה עסק גם שלום מותר, דהוה כפגעו בדרך וכן מלאחיו בפרי חדש (ואם ג'), ויראה דוקא פגע בו מותר, הא ליך ממקומו למקום חבירו צביה הכנסת ליתן שלום, ג"כ אסור. עיין מה שכתב (מ"א) באות ח' ואלע"ג דאין הלכה כר"מ (תפלה ג' ד): ח איין. עיין מ"א. אין למוע כל כן בדרך, ועיין נחלת צבי (ס"ק ג'), ומה שכתבתי נט"ו מזה אוח ב' הא לפתחו שלום אסור צאמר ברכות וכל שכן כריעה, ודעני השו"ע מסעיף ב' לסעיף ג' לא קשה מידי דלפתחו שלום אסור, והוא הדין חפציו אסור אף באמת הנכנס עיין ט"ו [ס"ק] ב', ומה שכתב (שו"ע סעיף ג') לראות איזה עסק, להסתפק אסור ולראות שרי, והלשט [סעיף ג'] כתב לעצור דרך שם, ועיין אליה רבה [ס"ק ו'] ועיין מה שכתבתי באות ט':

תקנה שיחנה ויאמר אם הלכה כפרי חדש יהיה נרבה ושפיר דמי ומהא אמרנא לה מסימן ק"ח סעיף ד' וט"ו אות ה' כל ששגב מתפלל מויד בתורת נרבה שפיר דמי ואין צריך חידוש אף לדידן: עוד רגע אדבר בסימן ק"ח סעיף ד' בתפלה הסמוכה, דרוקא שביטל כ' תפלות הא אתח מתפלל מפלג המנחה, ומלבוש [סעיף ד'] לא משמע שם כן, ואי"ה יבואר שם: (ב) ואם. עיין ט"ו, ועיין ב"ח [ד"ה ואסור] דהשו"ע סותר עצמו. דכאן כתב מקצת ברכות רשאי משמע אפילו שלום לפתחו, וכן כתב הלבוש [סעיף ב'] בהדיא, וא"כ הא דברכות י"ד א' אסור ליתן שלום קודם "שיחפלו" היינו ברכות סגי וכל שכן עשיית חפציו שם שיחפלו ג"כ ברכות, ובתורת הרשן [סימן] ח"י הוכיח דלשון מתפלל [היינו] שמונה עשרה, דאם לא כן מה פריך בין הפרקים, וא"כ המחבר בסעיף ב' דלא חש לקושיא זו למה זה כתב בסעיף ג' שמונה עשרה דרוקא, ותיריך [הט"ז] דכריעה "לחדר" בלא שלום מותר כאמר ברכות אפילו לפתחו, וכל שכן שלום לחוד דקיל מכריעה (דדחוק לומר לענין ברכות חמיר שלום מכריעה לחוד) וכמו שכתב הלבוש, אבל שלום עם כריעה כמו שהיה (דונם) [דרכס] אסור אפילו אמר ברכות עד שיחפלו שמונה עשרה, והוא הדין חפציו דמי לשלום עם כריעה. ואתי שפיר דברי הלבוש. ובאליה רבה [ס"ק] זי"ג משמע דמפרש ליש אומרים אלו עיקר שלום היינו כריעה לחוד ואסור בדרך בלא ברכות, ובברכות לפתחו אסור בכריעה לחוד הא שלום לחוד שרי בברכות אף כפתחו, דעיקר שלום בגמרא היינו כריעה, ולפי זה לדיעה א' דשלום לחוד כמשכים אסור אף

בברכות (כדמוכח בין הפרקים) והיה לו לומר לדיעה א' חומרא, וליש אומרים אלו נמשך קולא, אבל מדברי נחלת צבי [ס"ק ב'] יראה דברכות שרי היינו בדרך ואכריעה (קא') לחוד קאי, וגם זה בדרך הא פתחו אסור בברכות, ואף בשלום לחוד אסור כפתחו בברכות, וג"כ אין נמשך קולא מיש אומרים אלו, ועיין מ"א [ס"ק] ה'. והנה יש אומרים שני דשלום אסור בדרך, לכאורה מנהגא הוא שהנהיגו כדי שיתן לבו להתפלל לא מדינא, ועיין פרי חדש (אות ב') ולבוש [שם] ואמנם י"ל מדינא כי טוברים דבדרך שרי כשאמר הברכות, דבהכי מיירי בין הפרקים, והא דלא משני דאסור בלא ברכות כי "המתפלל" משמע תפלה שמונה עשרה דרוקא כמו שכתב תרומת הדשן, (כן משמע הלשון עד שיחפלו) ומשום הכי משני בפתחו, ועיין דרכי משה [אות א'] וחזר כאן: אם משכים לפתחו ונתן שלום בלשון לעז יש לעיין, ועיין סימן פ"ד [מ"א ס"ב ב'], ומסברא הכיניום שאומר הרוחם ירחמין או החנון יחנן וכדומה, אף למאן דאמר דאסור במרחץ עיין סימן פ"ד, הכא שרי דמברכו בשמו של הקב"ה, ואפשר הוא הדין אומר מי ששמו שלום יתן שלומך שרי, ובוה צ"ע *:

ערך לחם למהריק"ש

פניה ב הברכות כו'. כיון שקבל עליו עול מלכות שמים נכנס:

שערי תשובה

הוא תחלת היום אף לענין ק"ש ותפלה, אך באמת אינו כן ולענין זמן ק"ש ותפלה בחר תחילת היום ותחלת הלילה ממש אולינן ע"ש:

ויקראו פרשה ראשונה של שמע ואמר כך יכול לעשות נרכיו, הלכות קטנות חלק ב' סימן ד'. ובתשובה שנות יעקב חלק ב' סימן כ"ב כתב עליו דכל זה הוא ממדת חסידות אבל מדינא אין קפידא ע"ש: (ז) עסק. ולאגב זה הולך לפתח חבירו לומר לפתח דמרח טב אלל ליתן לו שלום אפילו כשהוא גונא אסור, מ"א [ס"ק ו']: (ח) לחוש. פירוש דאו מותר לכרוע כשאין משכים לפתחו, אלל נמשכים לפתחו בין לכרוע או נמינא שלום אפילו התחיל הנכנס אסור, (לם חמדות, כ"ח, מ"א [ס"ק ח] וט"ו [ס"ק ג] ופרי חדש [אות ב]):

ביאור הגר"א

חלק ג' בשם גאון נתינת שלום הגיל: [יא] ואם התחיל ברי. ארחות חיים שם [הלכות תפלה סימן י"ה]¹ ועיין מגן אברהם [סי' ח], ובוה מתורץ דלא קשיא דבסעיף ג' פסק עד סוף שמונה עשרה ואהרדי אתמר בגמרא שם נ"ה. אבל לפי זה לא קשיא דכריעה לפירוש ארחות חיים באינו משכים לפתחו לא החזר בגמרא כמו שכתב מגן אברהם [שם]: [יא] ואם אינו ברי. קאי אלעיל וכפירוש רש"י ותוספות [שם ד"ה במשכים] שפגעו בכוכב לעיל [סי' ח]:

מחצית השקל

הפריקים, שאני תחם דכבר אמר מקצת ברכות דהא עומד בין הפרקים, אלא על כרחך מה שאסור מצד הדין אסור עד שיחפלו ח"י ברכות, ולא הותר כאן אלא מה שהוסיפו הפוסקים להחמיר: אבל מה שהקשה דברי השו"ע אהרדי. ר"ל, דכאן מתיר הרב כ"י כאמר מקצת ברכות. ובסעיף ג' בעשיית צורכי אסר הרב כ"י אלא אם כבר התפלל ח"י ברכות, ולא מהני מה שאמר מקצת ברכות, ובגמרא משמע דדין שניהם שוה, דהא בשני הדינים אמר הש"ס קודם שיחפלו, וכמו דלענין עשיית חפציו הפירוש של קודם שיחפלו ר"ל תפלה שמונה עשרה, הוא הדין קודם שיחפלו שגאמר לענין שיחפלו שלום ג"כ ר"ל תפלה שמונה עשרה. ומאי קושיא, ולא הוא עצמו כתב דנתינת שלום המוזכר בש"ס דהיינו במשכים לפתחו כאמת גם כאן

באר היטב

עבר כמודד נראה לו לפסוק כשו"ע, הגא"א): (ה) תפלה. היינו מעלות השחר מ"א [ס"ק ו']: (ו) שלום. מי שיש לו עדים עברים או משתמים שריץ שישמטוהו זיהרים מנענד ענקומס ממטתם ירחלו ידיהם ויגרבו הנכרות ויקראו פרשה ראשונה של שמע ואמר כך יכול לעשות נרכיו, הלכות קטנות חלק ב' סימן ד'. ובתשובה שנות יעקב חלק ב' סימן כ"ב כתב עליו דכל זה הוא ממדת חסידות אבל מדינא אין קפידא ע"ש: (ז) עסק. ולאגב זה הולך לפתח חבירו לומר לפתח דמרח טב אלל ליתן לו שלום אפילו כשהוא גונא אסור, מ"א [ס"ק ו']: (ח) לחוש. פירוש דאו מותר לכרוע כשאין משכים לפתחו, אלל נמשכים לפתחו בין לכרוע או נמינא שלום אפילו התחיל הנכנס אסור, (לם חמדות, כ"ח, מ"א [ס"ק ח] וט"ו [ס"ק ג] ופרי חדש [אות ב]):

דרוקא עם מנחה וכן בכלום ועיין מ"א [ס"ק ה] דזמן מתחיל מחצות כמו שכתוב בריש פרק ג' דיומא כ"ח ב': [ז] ופניה ב' דהקדים ברי. שם [ברכות יד. א]: [ח] ואפילו זה ברי. תלמידי רבנו יונה שם ות, א ד"ה דרוקא אבל שלום אסור אף כשהוא גונא ואף שאמר שם במשכים לפתחו היינו לאפוקי שפגעו באקראי כמו שכתבו תוספות שם ד"ה במשכים כו' ורש"י שם וד"ה במשכים, ב"ח [ד"ה ויכון כפירוש הרבנו יונה: [ט] יבן אסור ברי. כן פירוש רבנו ירוחם [נהיב ג

מקום מטעם אחר אסור אחר חצות דזמן מנחה מתחיל מיד אחר חצות ועיין בט"ו [סי' א'] ופ"ה (ז) זמן כו'. טעמות השחר. דזמן תפלה מתחיל מעלות השחר. אלא דלכתחלה יש להמתין עד הנץ החמה, וכמו שנתבאר ריש סימן זה: (פ"ה) דראות ברי. יאגב זה כו'. ר"ל, דלא תיקשי הא אחר משכים לפתחו ופגעו בדרך אפילו נתינת שלום מותר כמו שכתוב אחר זה, ולכן כתב רה"ק מיירי בענין ממוצע שאין עיקר כוונתו להשכים לפתחו כי אם אנכ גררא משכים לפתחו, לכן נתינת שלום אסור וצפרא דמרא טב שרי: (פ"ה) איז כו'. דהא פריך בגמרא אהא דאמרין אסור לאדם ליתן שלום לחבירו קודם שיחפלו, והא נתן בין הפרקים שואל מפני הכבוד, ומשני הא דאסור מיירי במשכים לפתחו. וקשיא מאי פריך ממתניתין דבין

ת. הראב"ד והרשב"א
 [ס"ד, א ד"ה אמר, ולמחנה
 חיים ס"ג:
 ט. ברכות י"ד [ע"א]
 תרומת הדשן סימן י"ח:
 טז. טור:
 י. שם י' [ע"ג]:
 כ. טור בשם אבי
 העזרי [הלכות נכנסת
 סימן ג] וסוף פוסקים
 [ה"ש ס' פ"א סימן י'
 מנח"ס שם רמ"ב, הנהגות
 מיומנות חפלה ו א"ח ד,
 ותה"י אטכ"ס מוצא צ"י
 ד"ה ומ"ש בס"ג]:
 כ"ג. טור העיר שכן נהג
 אב"ד הרא"ש. צ"י ד"ה
 ומ"ש בשם, בשם ספר
 אמר:
 כ"ג. ** טור הכותב אצבע
 הוצא צ"י ס':
 ג. הרמב"ם פרק ה'
 מהלכות תפלה [הלכה ב]:
 * צ"י ד"ה כתב
 הרמב"ם:
 ג. (רמב"ם שם ג ה
 לגירסת הבית יוסף [ס'
 הרא"ש שם פ"א סימן ג
 שם רמ"ב וזה שם א ד"ה
 ג]:
 - (הרא"ש בשם ר"י
)שאר פוסקים [הרא"ש
 שם ג ד"ה ג]:

ב ויש אומרים שאפילו במוצא וכו'. ולא יתן לו שלום אע"פ
 שרגיל ליתן לו שלום (כן משמע ברשב"א ס' י, א ד"ה אמר): י או
 ד"ה ד"ה ד"ה. ונראה לי דאם אין השיירא ממתנת לו מותר ליתן
 לדרך, עיין סוף סימן זה וסימן ל' סעיף י"ז: יא אב"ד מים
 מותר. ללא שיך זהו גאולה:
 יב דרפואה מותר: משמע אפילו
 אוכל ושותה דבר דשיך בו גאולה
 כיון שאינו עושה משום גאולה אלא
 לרפואה אף על פי שאינו חולה
 שרי. וכן משמע צ"י [ד"ה ומ"ש
 בשם] בשם מהר"י אצבע:
 יג אם רצה. זה לטוב הגיע יוסף
 [ד"ה כתב הרמב"ם] כיון דהאידנא
 נלאו הכי אין מכוונים כל כך מותר
 להתפלל אע"פ שאינו יכול לכוון
 ומכל מקום הוזהר לקמור על
 הרמב"ם לאכול ולשתות קודם
 מותר ע"כ, ועיין סימן ל"ח סעיף
 ב': יד צריך להפסיק, ואף
 על גב דתפלת המנחה אין צריך
 להפסיק כמו שכתב סימן י"ב רל"ב
 [סעיף ג], הכל שאני כיון דאסמכתה

ט ב (י"ב) ויש אומרים שאפילו במוצא חבירו בשוק לא
 יאמר לו אלא צפרא דמרי (ט) טב כדי שיתן לב שהוא
 אסור להתעבב בדברים אחרים בלל עד שיתפלל:
 ג ט (ג) אסור לו להתעסק בצרכיו (ג) י"י י' י"ח או
 לילך לדרך עד שיתפלל תפלת (י) שמונה עשרה:
 הגה (י) ויש מקילין לאחר שאמרו תקנה ברכות קודם שאמרו
 נרוך שאמר [טו] וטוב להמיר כזה: י"י ולא לאכול, ולא
 לשתות יא [טז] אבל כמים (יא) מותר לשתות קודם
 תפלה בין בחול י"י [י"ז] בין (י"ב) בשבת ויום טוב
 י"י [י"ח] וכן אוכלין ומשקין יב לרפואה (י"ב) מותר:
 ד [י"ט] הצמח והערב הרי הם בכלל החולים אם יש
 בו יכולת לכוון דעתו תפלל ואם לאו י' יג אם רצה אל תפלל עד שיאכל
 (י"ג) וישתה:

בו יכולת לכוון דעתו תפלל ואם לאו י' יג אם רצה אל תפלל עד שיאכל
 (י"ג) וישתה:
 ה * ואם התחיל לאכול קודם עלות השחר (ד) יד צריך להפסיק: בו [כ] ויש אומרים
 שאינו צריך (ט) להפסיק:

אקרא [ויקרא ט, טו] דלא תאכלו על הדם, צריך להפסיק. וא"כ אסור להתחיל לאכול בעילה אם יודע שמתוך הקעודה עד שיעלה עמוד
 השחר כגון בסעודה גדולה, עיין סימן רל"ב סעיף (ו) [ב], ומיהו אינו מוכרח כל כך, ובספר טוב הארץ כתב בשם הרב חיים ויעאל
 שאפילו קם בנחמה הלילה אסור לטעום קודם שמתפלל וכן משמע בזה"ל (שמות רטו, ט): בו ויש אומרים שאינו צריך. כיון
 דתפלה דרצנן אפילו התחיל אחר שעלה עמוד השחר אין צריך להפסיק, ומיהו משום קריאת שמע צריך להפסיק אם התחיל באסור
 כמו שכתבתי סוף סימן ע' [ס"ק ו], וצריך לומר דקורא קריאת שמע בלא ברכות עיין סימן ס' [סעיף ג]. ונראה לי דאם צריך ברכות

ה * ואם התחיל לאכול קודם עלות השחר (ד) יד צריך להפסיק: בו [כ] ויש אומרים
 שאינו צריך (ט) להפסיק:
 אקרא [ויקרא ט, טו] דלא תאכלו על הדם, צריך להפסיק. וא"כ אסור להתחיל לאכול בעילה אם יודע שמתוך הקעודה עד שיעלה עמוד
 השחר כגון בסעודה גדולה, עיין סימן רל"ב סעיף (ו) [ב], ומיהו אינו מוכרח כל כך, ובספר טוב הארץ כתב בשם הרב חיים ויעאל
 שאפילו קם בנחמה הלילה אסור לטעום קודם שמתפלל וכן משמע בזה"ל (שמות רטו, ט): בו ויש אומרים שאינו צריך. כיון
 דתפלה דרצנן אפילו התחיל אחר שעלה עמוד השחר אין צריך להפסיק, ומיהו משום קריאת שמע צריך להפסיק אם התחיל באסור
 כמו שכתבתי סוף סימן ע' [ס"ק ו], וצריך לומר דקורא קריאת שמע בלא ברכות עיין סימן ס' [סעיף ג]. ונראה לי דאם צריך ברכות

באר היטב

(ט) טב. ולא יתן לו שלום אע"פ שרגיל ליתן לו שלום, מ"א [ס"ק ט]. עיין
 ט"ז [ס"ק ב]: (י) שמונה עשרה, ולא אין השיירא ממתנת לו מותר
 ליתן לדרך עיין סוף סימן זה, מ"א [ס"ק י] ע"ש. ועיין ט"ז [ס"ק ג]:
 (יא) מותר. ללא שיך זהו גאולה [מ"א ס"ק יא], ועם זוק"ר אסור. ובמקום
 נזרך רפואה מותר לשמות מים וזוק"ר קודם שמתפלל, הדרב"ז חלק א' סימן
 רל"ח [מק"ד סימן אלף טען]. ולח"ש זקן וחלש שאינו יכול לעמוד על נפשו
 עד עת יצאה הציטור מפת הכנאס כפרט בשמות וימים טובים שלפעמים
 מתעכבין עד חלות, יותר טוב להמיר לו להתפלל בציטור נחת וקדש ויאלץ
 מידי בפרט וחסר כך ילך לכת הכנאס ויטון לבו ע"ש הציטור חפלה שמרת
 ותפלת אחר כך עמהם מוספין על שום ולא שיטתה הקאו"י או הגיקולאט"י
 יכול לשמות ובפרט במארים שאין הדעת מחוייבם בלא קאו"י, אבל קאו"י עם זוק"ר או כל מיני מרגימא כדי שלא לשמות הקאו"י אלינא ריקנא אסור ע"ש.
 ומהרמ"ו ז"ל כתב דאפילו קם בנחמה הלילה אסור למיטעם מידי עד אחר התפלה כמו שכתב בזה"ל [מ"א ס"ק ד]. ושמעתי שאחד מן הגדולים התיר שמירת
 הקאו"י דדוקא מידי דמרתה דס אסור. די אהין [הגנ"י בסוף]: (יב) בשבת. ואחר תפלת מוסף אסור כיון שהגיע זמן קידוש, רש"ל [עטרט וקיים ס"ק
 ד]: (יג) מותר. אפילו דבר דשיך בו גאולה כיון שאינו עושה משום גאולה אלא לרפואה אע"פ שאינו חולה שרי, מ"א [ס"ק ין]: (יד) וישתה. הא
 דלמחר אם רצה משמע שאינו מחוייב. הטעם משום דעכשיו נזמן הזה בלאו הכי אין מכוונים כל כך ומכל מקום אם רצה לאכול ולשתות קודם כדי שיכוין מותר,
 עיין מ"א [ס"ק יג]: (טו) דהפסיק. ואם צריך ברכות המון ועוסק בשתייה לכוון עמלמא צריך להפסיק, מ"א [ס"ק טו] ועיין בס"ק י"א דכתבתי בשם
 מהרמ"ו שאפילו קם בנחמה הלילה אסור לטעום עד אחר התפלה. ובנזכר היעז אשר לפני כתב ובסידור האר"י ז"ל [אחר קוד לומר באשמות] כתב שומור

שערי תשובה

(י) שמונה עשרה. עיין באר היטב. ועיין לקמן סימן רנ"א [במ"א ס"ק ין] בשם
 סדר היום [ס"ד ע"כ שכן לענין צרכי שבת שאם לא ימצא אחי"ב לקנות יקנה
 תחלה ואח"כ תפלה, ואם הצבור מתפללים לא ירוש מהם. ואין ליחיד
 להתחסד יותר מהם, כי כל מה שהצבור עושים הקב"ה חפץ בו כו'. ע"ש
 בסדר היום: ועיין בפר' חדש כאן [א"ת] דמייית ראה מרא דאמרינן [מילה
 כג, א] כיום טוב מאהרין לבא כו'. וגם דאמרינן [ביכונה יא, א] אסור לעשות
 חפציו משמע חפצי שמים מותר: (יא) מותר. עיין באר היטב. וכתב בשו"ת
 חינוך בית יהודה [חלק א"ה סימן ב] דמשקה שבר שקדין בדיעדי ודאי אסור
 ע"ש. ועיין אשל אברהם [אוצר מפרשים ס"ק ג] בשם [שבת] [שב] יעקב [חלק א]

בלא קבלת עול מלכות שמים תחלה כי ודאי על זה נאמר [מלכים א, יד, טו] ואחרי השלכת אחר גאון, לקט הקמח [בנחמלה]. וכן כתב הפרי חדש [אות ג] דקאו"י
 יכול לשמות ובפרט במארים שאין הדעת מחוייבם בלא קאו"י, אבל קאו"י עם זוק"ר או כל מיני מרגימא כדי שלא לשמות הקאו"י אלינא ריקנא אסור ע"ש.
 ומהרמ"ו ז"ל כתב דאפילו קם בנחמה הלילה אסור למיטעם מידי עד אחר התפלה כמו שכתב בזה"ל [מ"א ס"ק ד]. ושמעתי שאחד מן הגדולים התיר שמירת
 הקאו"י דדוקא מידי דמרתה דס אסור. די אהין [הגנ"י בסוף]: (יב) בשבת. ואחר תפלת מוסף אסור כיון שהגיע זמן קידוש, רש"ל [עטרט וקיים ס"ק
 ד]: (יג) מותר. אפילו דבר דשיך בו גאולה כיון שאינו עושה משום גאולה אלא לרפואה אע"פ שאינו חולה שרי, מ"א [ס"ק ין]: (יד) וישתה. הא
 דלמחר אם רצה משמע שאינו מחוייב. הטעם משום דעכשיו נזמן הזה בלאו הכי אין מכוונים כל כך ומכל מקום אם רצה לאכול ולשתות קודם כדי שיכוין מותר,
 עיין מ"א [ס"ק יג]: (טו) דהפסיק. ואם צריך ברכות המון ועוסק בשתייה לכוון עמלמא צריך להפסיק, מ"א [ס"ק טו] ועיין בס"ק י"א דכתבתי בשם
 מהרמ"ו שאפילו קם בנחמה הלילה אסור לטעום עד אחר התפלה. ובנזכר היעז אשר לפני כתב ובסידור האר"י ז"ל [אחר קוד לומר באשמות] כתב שומור

ציונים רמ"א

* דרכי משה אות ב
 * אורחות חיים סי' טו:
 * תרומת הדשן סימן
 י"ח:

הנהגות רעב"א

ה) (שער י"ג) אסור ל'. לטוב הרמב"ם [חפלה ג, ד] אסור ללמד שיטעום כלום
 או שיעשה מלאכה מאחר שעלה עמוד השחר עד שימפלל תפלה שמרת עב"ל.
 ועיין בט"ז [ס"ק ג]:

ביאור הגר"א

[י"ב] ויש אומרים כי. שמפני זה אמרו אסור לעשות חפציו כו', הרשב"א [שם
 י, א ד"ה אמר]: [יג] ופסקו ג אסור כו'. [ברכות] ה"י וזכיריש תוספות שם
 ד"ה אלא כו' וכל שכן לפירושו רש"י [ד"ה סטן]: [יד] או כו'. [שם] י"ד א'
 ובגירסת הר"יף [שם ט, א] ודאי"ש [פי"ב סימן ין] ושאר פוסקים לצאת לדרך. ועיין
 רמזים [קצור פסקי הרא"ש שם] פרק א' סימן ז' ופרק ב' סימן ז': [טז] [נהנין יבום דההימר כו'. שהרי לענין שאלה שלום ודאי בתפלת שמונה עשרה איירי
 כמו שכתוב שם [י, א] מחיב כו' בפרקים כו', והוא הדין לזה דהא כהררי מיתניא, תרומת הדשן [סימן יח]: [טז] [שיי"ג אב"ד כו' וכן אוב"ב כו'. דבזה לא
 שיך גאולה ולהכי אמר [שם, ב] אל תקרי גורן כו' ולא קאמר כפשטיה להורות דבמקום שלא שיך גאולה מותר, ועיין ב"י [וה"ה ומ"ש בשם]: [יז] [בין כו'. ואין
 אסור משום קידוש דאפילו מים אסור כמו שכתב בסיומן דע"א [סעיף ד] כיון שלא הגיע זמן קידוש. טוב בשם הרא"ש: [יח] [בין כו'. (רי"ז) [מנ"י
 אצוב חובא ככ"י ר"ה ומ"ש בשם] כנ"ל [בס"ק ט"ז]: [יט] [פסקי דין הצמח כו'. הרמב"ם [הלכות חפלה ה, ב] לא כתב אם רצה אלא אל תפלל כו', וכמו שכתוב
 בפרק ר' דעירובין [שם, א] כל שאין דעתו מיושבת כו', ובסוף פרק ד' דברכות [ל, ב] לעולם ימוד כו'. אלא שסימן צ"ח סעיף ב' כתבו הטור ושלחן ערוך

הנהגות והערות

ו) ע"ש אליה וט"ח
 ס"ק ד:
 ו) פנינו בלתי חיים
 ליתא ועיין הערה יג:
 א) ככ"ה ה"ה הנהגות
 ימונות בשם ספר
 זנות, והגנ"מ לפנינו
 חלף אן בדפוס קושטא
 וזכ בשם סמ"ק, והוא
 זמ"ק מלורין מל"ה י"א
 קטו בשם ר"י מקורבלי:
 א) ה"ה ו' ליתא בלל ט,
 ו' חסתי שצ"י כתב הלכה
 וס כל ט' במקום [קצ"ה
 י"ט הגדול מר"י אטכ"ס
 א לין כאל כו' ומר"י

ט ויש אומרים. עין מ"א. והו' יודע, דשלוס לפתחו אסור אפילו אצו או רעו, ומהא אמינא לה צין הפקדים שאלו מפי הכבוד להר"מ נפירוש המשנה [פ"ג משנה א] אצו ורעו (עין סימן ס"ו סעיף א) ואפילו הכי פריך בין הפקדים כו'. ואם יש לחוש לאיבה גזרה אלא, אם יוכל ליתן ידו בלא אמירת שלום שפיר דמי * [ד"ה ו' א.ו. עין מ"א. איני יודע למה מלה הדבר צרכא לה, נב"י [ד"ה ו' מ"א רעו און] מנואר כן לרבי שמעון כן אלעזר (נכנס ל, א) יואל ווא"ח מחפלו דלגוס הוא עין ט"ו [ס"ק] ג', נחידושי [הלש יוסף, נכנס] י"ד א' [ד"ה אמר רבי יונה] כחצו גירסת הרי"ף [ג, א] ור"ש [פ"ג סימן ו] אמר רבי יחזק בר אשיאי אסור לילך לדרך, ולא מטעם עשיית חפזיו, אצל הכ"י [ד"ה ו' מ"א רעו ואסור] כחצו נכנסת רש"י [סס ד"ה ה"ג] ונכלל עשיית חפזיו אס כן נקטעף ב' לילך לראות איזה עסק, מאי שאל לילך לדרך או לילך בעיר לראות איזה עסק, הליכה נכלל חפזיו הוה, ולגוס [סעיף ג] חייבין זין עינין מה שכתבתי אות ה': **יא אב"ל**. עין מ"א. וט"י"א עם זוקר אסור וקאוו"י בלא סוקאל"ר שרי, עין פרי חדש [אות ג] ואלה רבה [פ"ק ט], ומה שכתב המחנך נקטעף ד' 'המלא' הא מיט מותר, מירן הפרי חדש [אות ד] שגריץ ג"כ לאכול שלא יק שטיה רקיעת: **יב דרפואה**. עין מ"א. ועין פרי חדש [אות ג] אפילו יכול לאמר החפלה שרי קודם, דלית גאולה. מה שכתב נב"י בשם מהר"י אטיבנן וקרא דלא תאכלו על הדס [ויקרא יט, טו] מאי איכא למימר אלא דמדברנן הוה, עין נ"י ואין להאריך: **יג אם רצה**. עין מ"א. ולא המירו אסור דרענן כאן משום כוונה, אלא כיון דאין עושה לשום גאולה כי אס שכוין דעתו, הו לא גזרו מה ומותר: **יד צריך**. עין מ"א. כחצו אסמכוה דלא תאכלו, ועין ט"ו [ס"ק] ד' ונב"י [ד"ה ו' אב"ל]. ומה שכתב בשם הוהר"א דאסור, היינו אס טען אסור לטעום, ואפשר שחייב שרי, ועין סימן תקס"ד בשו"ע מדינא אפילו ימן מותר לאכול ולשמות: **טו ויש אומרים**. עין מ"א. וכן כתב הפרי חדש [אות ה] לדיעה יש אומרים אף התחיל באיסור אין נריך להפסיק כמו מנחה, ואינו יודע, דיש אומרים הס הרשב"א [נכנסה, ד"ה כן] כמו שכתב נב"י [ד"ה ו' אב"ל] ודווקא התחיל בהיתר הא באיסור איכא לאו דלא תאכלו, וגאריך, וכן כתבו הל"טס [סעיף ה] ומתלה נב"י [עשרת נב"י

(ג) א.ו. עין ט"ז. המעיין בב"י יראה דגם דעתו דאסור משום דירוצא לדרך הוה בכלל עשיית חפזיו (דאין לך עשיית חפזיו יותר מזה), אלא דקשה ליה איך בסעיף ח' התירו לרבי שמעון כן אלעזר [ברכות ל, א] (עין בטור סוף הסימן) להתפלל בדרך, תירץ דשם אנוס הוא השיירא לא יתחין עליו ומשום הכי הותר לצאת קודם, אבל הט"ז תירץ דשם מעלות השחר אין "עיקר" זמן חפלה רק מהנץ, ואפשר האיר נמי אין עיקר זמנה) שרי לצאת קודם שיתפלל ולא עשיית חפזיו הוה, דדוקא הגיע זמנה אסור כמו שכתב בסעיף ב' בשלום. והמ"א אות ו' חולק דזמן חפלה מקרי מעלות השחר כיון דאנוס יוצא שפיר מקרי זמן חפלה כהאי גוונא, ובאנוס החירו לרבי שמעון כן אלעזר לילך ולהתפלל בדרך, ולפי זה כשאין אנוס אסור בשלום. וחפזיו, מעלות השחר, ולהט"ז משמע דשרי בשלום גם כן קודם הנץ, ומה פריך בפרקים שואל, כוונתו קודם נמי קודם הנץ הוא, אם לא דקודם "האיר" לאו זמן חפלה מקרי, אבל האיר דיעבד יצא מקרי שפיר זמן חפלה, (ויהיה בהכרח ד' אמות ויכירנו, שוה להאיר על כל פנים, עין סימן נ"ח סעיף א' בזה) * (ד) צריך. עין ט"ז. ועיין בב"י [ד"ה ו' אב"ל], ולבוש [סעיף ה], אסמכתא דגאריך ולא

אל מקרי גויך [מלבי"ם א יד, ט] אלא גאריך [נכנסה, ג] כן להמיר מיט ורפואה. וקרא דלא תאכלו על הדס [ויקרא יט, טו] מאי איכא למימר אלא דמדברנן הוה, עין נ"י ואין להאריך: **יג אם רצה**. עין מ"א. ולא המירו אסור דרענן כאן משום כוונה, אלא כיון דאין עושה לשום גאולה כי אס שכוין דעתו, הו לא גזרו מה ומותר: **יד צריך**. עין מ"א. כחצו אסמכוה דלא תאכלו, ועין ט"ו [ס"ק] ד' ונב"י [ד"ה ו' אב"ל]. ומה שכתב בשם הוהר"א דאסור, היינו אס טען אסור לטעום, ואפשר שחייב שרי, ועין סימן תקס"ד בשו"ע מדינא אפילו ימן מותר לאכול ולשמות: **טו ויש אומרים**. עין מ"א. וכן כתב הפרי חדש [אות ה] לדיעה יש אומרים אף התחיל באיסור אין נריך להפסיק כמו מנחה, ואינו יודע, דיש אומרים הס הרשב"א [נכנסה, ד"ה כן] כמו שכתב נב"י [ד"ה ו' אב"ל] ודווקא התחיל בהיתר הא באיסור איכא לאו דלא תאכלו, וגאריך, וכן כתבו הל"טס [סעיף ה] ומתלה נב"י [עשרת נב"י

פרק ד' אהם למהריק"ש

בשם: אסור. יש אומרים דהוא הדין לאצו חפלה שחייב דכיון שהגיע זמנה לא יא לא לך עד שתפלה, כסף משנה פרק ו' מהלכות חפלה [הלכה ד']:

מחצית השקל

כו'. דשני תיבות אוכלין ומשקין שכתב מהר"י אבובח מיתורים, אלא ודאי ר"ל אוכל ומשקה גמור שהם טובים לאכילה ושתיה. אלא שהוא אוכלס לרפואה אפילו שרי: (פ"ג אב רצה כו'. זה לשיני הב"י ב'. בא ליישב לישנו דאם רצה. דמשמע דברצונו תליא מלחא, ורלא מרא דדאי דינא הוא הרמב"ם, והלא הרמב"ם [חפלה ה, ב] כתב אם אינו יכול לכיון דעתו, לא תתפלל עד שיאכל ושתה עכ"ל. הרי דחייב לאכול כדי שיכוין, ולזה הביא דברי הרב ב"י בזמן הזה הואיל דבלאו הכי אין אנו מכוונים כל כך נשתנה הדין: (פ"ק צריך כו'. דלא תאכלו י"ג דברים. ר"ל דדרשינן מהאי קרא בפ"ק דברכות דף י"ד ע"ב, לא תאכלו קודם שתתפללו על דמכם: יאיב אסור כו' עיין סימן רצ"ב. דמקום שצריך להפסיק כשיגיע זמנו. אסור להתחיל מקודם, אם יודע שימשך עד זמן הנחה: בשם הרב הי"ב יב"א שאפילו קם כו'. אבל בתשובת שב יעקב [חלק א] סימן ח' כתב בשם סידור האר"י ז"ל, שהרב חיים ויטאל עצמו כשהיה חלש לבו, אכל באש שתה איזה דבר לחזק גופו, ולא אסר כי אם לאכול למלאות תאוות. ע"ש: (פ"ק ב' ויש אומרים שאינו צריך. כיון דתפלה דרבנן אפילו התחיל אחר שעלה עמוד השחר כו'. ר"ל כיון דיש אומרים אלו סביבא להו דאין חילוק בין תפלת שחרית לתפלת מנחה. ובתפלת מנחה קיימא לן בסימן ר"ב [סעיף ג] אפילו התחיל באיסור אינו צריך לפסוק, ואם כן מה לי שהתחיל בתצי שעה הסמוכה לזמן חפלה. או כשכבר הגיע זמן חפלה, שניהם מקרי התחיל באיסור, ואע"פ כן אינו צריך להפסיק, והוא הדין הכא כשהתחיל אחר שעלה עמוד השחר, ואע"פ דלקמן סימן ר"ב כתב מ"א [פ"ק ט] דבהתחיל סמוך למנחה קטנה, צריך להפסיק, וכן הוא בחושן משפט סוף סימן ה' [סעיף ד], מכל מקום הרא"ש על כרחך מדמה חפלת שחרית, כיון דאית ליה המשך זמן מרובה, לזמן מנחה גדולה, דקיימא לן דאינו צריך להפסיק אם התחיל אפילו באיסור. דאי סביבא ליה דדומה לזמן מנחה קטנה, אם כן מאי קשיא ליה להרא"ש. לדעה קמייתא דסביבא ליה דצריך להפסיק, מתפלת המנחה, והוצרך לחלק, דהבא חמיר דאסמכוה אקרא כו', וכמו שכתב מ"א ס"ק שלפני זה. והן דברי הרא"ש פרק קמא דברכות [סעיף] [סימן] י"ד. ע"ש: ומיהו משום קריאת שמע צריך דהפסיק, דקריאת דאורייתא: כ"א ברכות. כו' שבגמר אכילתו יאמר הברכות ויסמוך גאולה לתפלה: עיין סימן ס'. ר"ל כשיאמר אח"כ

אסור עד שהתפלל חפלת שמונה עשרה: (בשורע סעיף ג) ויש אומרים שאפילו במיצא חבירו כו' כדי שיתן לב כו'. הם דברי הראב"ד [מבא ברכות א יד. א ד"ה ארין]. וכתב וז"ל, כדי שיתן לב כו' ומפני שהוא משנה בשלשן, יזכור, עכ"ל. [כן בסתפקיה דבמיהם שהיה מנהגן ליתן שלום וא"כ כשאמר צפרא דמרי טב הו' שנינו וע"י זה יזכור. מה שאין כן בזמן הזה דדרך כל אדם לומר צפרא דמרי טב ולא ליתן שלום. אי"כ אין בזה שנינו. וא"כ אפשר דלהראב"ד בזמן הזה אין לומר צפרא דמרי טב: (פ"ק ז' או ל"ד ד"ד). נראה ל' דאם אין השיירא כו' עיין סוף סימן זה. הם דברי הרב ב"י [ד"ה ו' מ"א רעו און] שכתב ליישב קושית מהר"י אבובח, דבאן כתב דאסור לצאת לדרך קודם שיתפלל, דהוא בכלל איסור עשיית חפזיו קודם חפלה. ובסוף סימן זה כתב בשעת הרחק שצריך להשכים כו', הכי עדיף טפי שיתפלל בכיתו מעומד כו', משמע דזולת טעם זה היה דינו שיתפלל גם בדרך, וכן באמת דעת מקצת פוסקים, וע"ש במ"א ס"ק ט"ז, ח'פוק ליה הא אסור לצאת קודם שיתפלל. ועל זה חירץ הרב ב"י, דבסוף סימן זה מיייר שאין השיירא ממתנת לו, לכן היה מותר לצאת קודם חפלה. לולי שבדרך אי אפשר להתפלל מעומד. והכא איירי באפשר לו להתעכב, אלא שרוצה למהר לדרכו, ע"ש. וכתב הפרי חדש [אה ג] בשם הכסף משנה שכתב פרק ו' מהלכות חפלה [הלכה ד] בשם ה"ר מנחם שכתב וזה לשונו ולאו דוקא שחרית, אלא אפילו איזה חפלה, כיון שהגיע זמנה, אין לו לצאת עד שיתפלל אותה, עכ"ל: (פ"ק יא אב"ל מ"ב כו'. דלא שריף ברו גאולה. ר"ל, דאיסוריה ילפינן מדכתיב [מלבי"ם א יד, ט] ואותי השלכת אחרי גויך, ואמרינן אל תקרי גויך אלא גאריך. אמר הקב"ה אחר שנתנאה זה קיבל עליו מלכות שמים. וכדאיתא בגדכות דף י"ד עמוד ב'. והיינו דוקא דבר אכילה ושתייה דשייך ביה גיאות. וכתב הפרי חדש [אות ג] אבל מיט עם צוק"ה אסור. וכתב עוד והוא הדין קא"ע מותר לשנות קודם חפלה. כדי שיוכל לכיון דעתו בחפלה. והיינו בני אדם הרגילים בקא"ע בשחר. אבל קא"ע עם צוק"ה אסור: (פ"ק יב) דרפואה כו'. כיון שאינו נושה כו' אלא דרפואה. ומהאי טעמא כתב הפרי חדש [סס] וזה לשונו, מסתברא אעפ"י שאינו מעלה ומוריד לשחותו קודם חפלה. ויכול לשחותו אחר חפלה שרי דהא לית ביה גאווה עכ"ל: וכן שמשע נב"י בשם מהר"י אבובח. שכתב וזה לשונו וכתב רבינו הגדול מהר"י אבובח כו' מותר לאכול ולשחות אוכלין ומשקין לרפואה קודם שיתפלל

לבושי שרד

אינו מקום קטנה המירו לו לילך קודם חפלה כדי שלא יעטרך לילך יסודי. ועל זה הביא ראה מסיון ז' סעיף י"ז שכתב סס ואלא יעטרך ללכת יסודי ע"ש:

על זמן חפלה. לכן איכא מילן דלמיר הסס דמתפלל בדרך. והכא מיייר שהרשות

ד' ולא לאכול ולא לשחות כו' בין בחול בין בשבת ויום טוב. נראה לי דווקא בבוקר קודם החפלה, כיון שעדיין לא הגיע זמן הקידוש, אבל כיון שהגיע זמן קידוש אסור לשחות אפילו מים קודם קידוש זמן חפלה (טו"ק) ויש מי שכתב שאם הוא צמא הרבה טוב יותר שישתה מים משיצטער בחפלתו (ספר המנהג הובא נב"י ד"ה ו' מ"א רעו און). ומותר לאכול אוכלין גם משקין לרפואה קודם שיתפלל (כל בו י"ח מהר"י אבובח מנהג נב"י):

הגהות הס"ע

סעיף ג בין בחול בין בשבת. פירוש ואין אסור משום קידוש משום דקודם חפלה אכתי (הוי קודם) זמן קידוש: ש"ת דאם רצה אל יתפלל פירוש ואם לא רצה לאכול [הרשות כיון אעפ"י [שאין דעתו] משוכת ולא יוכל לכוון משום] שבזמן הזה אין אנו [מכוונים] בחפלה. י"ח ויותר מחמתן כפשוטה שאל יתפלל מקודם כי לקמן סימן קנ"ה [סעיף ג] (כתוב) וטוב שדגיל בו, וי"ע וא"מ בשביל לימוד התורה יותר ט"ב להרגיל עצמו לאכול מקודם כו' (שיחה) בריא כאלס ללמדה, כמ"ר [כ] חפלה אעפ"י שלא צריך קצת כוונה, [על כן] טוב שיאכל מקודם [התפלה]:

7

→ י"ב ע"פ ב. צפרא דפרי טב. אודות משכים לפתחו לומר זכרא של מרי ענא, נראה שצפרא סתם זכרא טוב ולא אמר למי אין זה בכלל קפידא הנ"ל, כי יכול הוא המכוון להתפרש שמתפלל כן על ענאו או על הכלל דעם בני ישראל כולם, וכל שלא פירש תיבת דמרי אין זה בכלל קפידא הנ"ל:

וכן כשאנו משכים לפתחו ממש רק חצירו יושב נחדר של יצויר או נחדר של חצירו וכדומה, אין זה בכלל משכים לפתחו. גם שלעולם יש לו קנין במקום שצבית המדרש הק' כנהוג אודות המקומות כידוע, וקיימת לן [פוי"מ סימן רכו ע"פ לה] שכירות לימיה ממכר הוא, וכן שאלה. מכל מקום להא מלתא אין קפידא כי אם לפתחו ממש, כיון שהקפידא רק מנד שניכר כבוד הנריות בהקדימו, משא"כ כשאנו פתח חצירו ממש והוא שכים לפגוע בשאר ולומר לו שלום, ולע"ע היטב:

שם ע"פ ג. להתעסק בצרכיו. מה שאמרו חז"ל [נרכות י, א] שלא לעשות מלאכה לפני תפילת שחרית, נראה שאין בזה קפידא במלאכת הדיוט או ארעי המותרת בחול המועד או המותרת על כל פנים בערב פסח, שהרי מדליקין נרות גם קודם שאומרים שום נרקה בשחרית ומזיזין אש מהאשן וכדומה, ומכל מקום לע"ע היטב:

שם ע"פ ה. צריך להפסיק. כשפסק שיהיה עלות השחר קודם שחית כוס ברכת המזון, יש לכוין על שכר גם שלפניהם יין. שכר קיל לשחות, משא"כ לשחות יין אחר עלות השחר אי אפשר. וגם להטעים לחינוק אין נכון רק אם יש תינוק שהגיע לחינוך ברכות יודע להתפלל, שאז נכון יותר ליתן לחינוק משישתה גדול קודם תפילה. וגם שהקטן אומר קריאת שמע, מכל מקום הרי קריאת שמע של ערבית קיל לטעום לפניו גם גדול. והעיקר מצד תפילה, (הגם שלשון חז"ל [ברכות י, ב] אחר שהתגאה זה מקבל עליו עול מלכות שמים שייך גם על קריאת שמע, מכל מקום מקריאת שמע של ערבית מוכרע שהעיקר לשון חז"ל [שם] אסור לאכול קודם שיתפלל, והסמך שלא לאכול קודם שהתפלל על דמו כו', ועברתם כו' וברך לחמך כו' עבודה שבלב תפילה קודם בבא קמא צב, ב), וכיון דלא הגיע לחינוך תפילה קיל, וגם שכתב הגאון חכם צבי ע"ה [סימן קסח] שישתה דוקא מי שבייך, בהנ"ל דאי אפשר יש לומר שהוא מודה, וצ"ע:

סימן צ

י"ב ע"פ ה. במקום פרוץ. מאי דקיימא לן דלכתחילה יש להתפלל דוקא במקום מחינות, נראה שאין זה דומה מה שלכתחלה אין להתפלל מנחה גדולה, רק תפלל בזמן מנחה קטנה בשדה, וכן הוא המנהג הפשוט של הולכי דרכים, שגם שהיו יכולים להתפלל מנחה צבית בזמן מנחה הגדולה היטב, מ"מ הם מתפללים בזמן מנחה קטנה בהיחס בדרך בין שיכולים לעמוד ולהתפלל, בין שיושבים על העגלה ומתפללים:

ואז"ל כשיש מניין ציחד שהם צריכים לילך לדרך ולא יוכלו להתפלל בזמן מנחה קטנה, עדיף להם להתפלל בזמן מנחה גדולה צבית. ואין הכרע בזה מנד מנהג כנ"ל, כי זה מלתא דלא שכיחא שישעו עשרה אנשים כאחד בזמן מנחה גדולה למקום שצדאי לא יוכלו להתפלל בזמן מנחה קטנה. כי בספק, פשיטא שאין ספק ששם שלא יוכלו להתפלל צבית מוזיא מידי ודאי מה שנוון לכתיילה שלא להתפלל בזמן מנחה גדולה. וכל שאין עשרה פורשים כאחד, עדיף להתפלל בזמן מנחה קטנה, בזמן שהציבור מתפללים גם במקום שאין שם מחינות, מלהתפלל מנחה גדולה ושלא בזמן שהציבור מתפללים, וכמי חדא מקמי תרמי, מה שאין כן חדא וחדא עדיף להתפלל מנחה גדולה, באולי להנצל מנחמת מה שאמרו חז"ל [נרכות לה, ב] ח"ף עלי מאן דמתפלל בצנקה. ואולי מכל מקום שייך מעין מה שכתבו הפוסקים ז"ל [לקמן סימן רמח טע"פ ח-ב] לגבי פורשים למקום סכנה שיטורכו חילול שבת מנד פקוח נפש, שזין שנשעת פרישתן אין לפניהם לא פקוח נפש ולא שבת ק' אין לך אלא שעתו, ופורש

יא. בן מפורש שרק שעה דרך לטעות, ובחצות אין תולים טעות גם מן מועט כי ביה קרנתא קאי, מכל מקום שייך כן רק לגבי עדות, יון דיכולים לברר מעצמם או להודיע מאחרים השכיחים, על כל נים אם לא נתברר להם ולא ראו אל צד פני החמה, היה להם לומר פני הבית דין שפסק להם בכך ולא לומר דרך בירור. משא"כ לגבי פילה כמה פעמים יום מעונן, ובסבות הרבה שאין יכולים לצמצם יי חמה בירור גמור וכמה טרודים יש ונחוצים וחלשים מלצאת לראות בשמש. ושל ברכה מצטרף רק לטובה, ולא להמשיך ע"י קנה מכשול ברכה לבטלה או גרעון תפילה שלא לתשלומין. על ידי ז סברא נותנת שבכך אזלינין כפי תחילת התפילה, ואין עוד צד כשול בכך ותהיה התפילה אימת שהיא. היא או בזמנה או תשלומין. במקום אחר כתבתי שכל שעל דעת תמימות עושה שיהיה על צד יותר טוב בהכרעה יותר מידיעתו הוה ליה כמפרש על צד היותר יב, ואין בכך משום מקדים התשלומין להעיקר, ועל ידי זה הולך זום ילך בטח ואין צריך להיות מרואי שמש בכך דוקא. ומסברא ז לומר שגם אם צריכה להיות התפילה מתחלה ועד סוף בזמנה קא, (על כל זה מצד יש ככלל מאתים מנה. על כל פנים בהנ"ל יי שקצתה רק לתשלומין. לא גרעה תחילתה מסגנון תשלומין, וסגנון שלומין על עליה על כל פנים). על כל פנים סגנון תפילת נדבה שייך ז, וכתבתי במקום אחר שמה שכתבו האחרונים שלא להרבות ופילות נדבה, לא כתבו כן לצד קפידא רק לזרוזי ביותר. אך על זה תקנת חז"ל מסתמא הייתה שלא בגרם גרעון תפילה שלא עליה זלומין. גם שהיה סגנון נדבה. וגם שאין חשש ברכה לבטלה או זינה צריכה. מכל מקום תיקנו על צד היותר טוב שעל כל פנים זה דרך תשלומין על כל פנים על כל תפילה. ומה שנראה משמעות שון תשובות הרא"ש ע"ה דצריך להתפלל התפילה כולה בזמנה, זה דלגבי הנ"ל רשאי להיות חוזר חציה עיקר וחציה תשלומין, ז דצריך להיות קדימת העיקר לתשלומין, יש לומר שכן הוא בב' ילות, משא"כ בתפילה אחת, ומשמעות הנ"ל יש לומר שהוא רק צוה מהמובחר זריזות על צד היותר טוב. ועכ"פ בספר, בכך אין כך דרך חסידות לחשוש, כי מ"מ הלואי שיתפלל כל היום, ואהובה נדבה לפעמים רק זריזות יתירה:

שכר תפלה. כינוי של אז או אם להתפלל החזרה ולומר קדיש שלם, יש לומר דדומה תפילה בזמנה. ואח"כ שכר פחות הרי בכינוי מפורש גדול מרובה, ובמקום אחר כתבתי דלע"ע אם מכני נמוחם רק מדרבנן. מקום זה זה דרבנן והשכר מרובה, וממילא ע"י גמילות חסדים ונדקה נקטת אורחים גם כן ממילא השכר נכך ובתוספת פירות בעולם הזה:

ז קדי. מה שכתב בשם מוהר"ח ז"ל שלא לאכול מחצות לילה והלאה. נראה שאין זה רק בהקמים ממתטן שיהיו ניעורים מאז אחר זמן התפילה של שחרית ששייך בזה גאיך ח"ו, משא"כ מי מד על מנת לישן עוד קודם התפילה, הגם אם שינחו הוא בין ז השחר לזן החמה, כיון שעד נץ כלילה לקריאת שמע דערביח י כל זה ליום שלפניו. וגם אם כבר ישן באותה לילה, לא מחשבינן לגבי יום שלאחריו ושיהיה לו שום שייכות לתפילה כי אם כששקם זנת שלא יישן עוד עד התפילה. והבא לפרש לשון מוהר"ח ז"ל מיר גם בכזה עליו הראיה. ובפרט כיון שיש מקילים בלאו הכי ז אור היום. והרי לפמ"ש בשע"צ לגבי חשבון דאי איתוספין זא נינהו. כבר מכריע מנהג עם בני ישראל בזה להקל שרבים אוכלים כלילות ארוכות אחר ששה שעות בהם:

נודות גדולות כמו חתונה, אם נקל לכולם להתפלל תיכוף קודם עיכול ולברך אח"כ, עדיף יותר לדקיי"ל [סימן קעח ע"פ ב ל] לקיבעא קמא הדך זכ ע"ה רמב"ם

פרישתן אין לפניהם לא פקוח נפש ולא שבת ק' אין לך אלא שעתו, ופורש

זה השער לה' צדיקים יבואו בו

שאלות ותשובות

שבות יעקב

חלק שני

מהרב הגאון הגדול המפורסם בחיבוריו הנפלאים
כבוד קדושת שמו

מוהר"ר **יעקב רישא** זצוקלה"ה

בעהמ"ה ספר הק **יעקב** על הלכות פסח

וספר מנחת **יעקב** על תורת הטאת לרבינו הרמ"א ז"ל

וספר תורת השלמים וספר סולת למנחה

סודר ונערך מחדש באיתנות מאירות בהגהה מדוייקת.

ע"ה"ק ירושלים תובב"א

שנת תשע"ג לפ"ק

קנסהו לו ע"כ סבירא להו דגם הכלי נאסור לו עולמית מהאי קנסא כמו כל איסור דרבנן שיש לו עיקר ושורש דאורייתא דאסרינן ג"כ הכלים שבלועין ממנו והלכה ברורה ריש סימן שי"ח השיג על המגן אברהם בזה ולא דק.

ואם יאמר האומר מנא לך הא הנני אעתיק לך דברי תשובת הרשב"א וז"ל שאלת קדירה שבשל בה ישראל לצורך חולה שיש בו סכנה אם היא אסורה מפני שבשלה בה בשבת או מותרת מפני שאין מעשה שבת אסורין אלא לר' יוחנן הסנדלר ולא קי"ל כוותיה או דלמא אסורה כיון דאיכא למגזר שמא ירבה בה לצורך בריא עכ"ל השואל. תשובה דבר ברור הוא זה אליבא דכולי עלמא שהיא מותרת שאפילו התבשיל עצמו מותר לערב ואפילו לר' יוחנן הסנדלר לא אסיר אלא כשנעשה במזיד אבל לא בשוגג דהא קתני בשוגג יאכל למוצאי שבת לאחרים ולא לו ודוקא בשוגג באיסור הא לחולה שיש בו סכנה מותר ומצוה לבשל לו ואין כאן מעשה שבת דאיסור ולא אסר אפילו לר"י הסנדלר

אלא במעשה שבת באיסור וכ"ש לר' יהודה וכ"ש לר' מאיר עכ"ל הרשב"א.

ומהדברים אלו הוציאו אחרונים המשמעות מתשובת הרשב"א לאסור הכלי היינו בכישלו במזיד שאסור לו התבשיל עולמית גם הכלי הבלוע ממנו אסור לן עולמית משא"כ למי שהתבשיל (מתר) [מותר] לערב כגון במזיד ולאכל לאחרים אחר שבת גם הכלים מותרין וכן למאן דס"ל בשוגג אסור לו גם הכלים נאסר לו משא"כ לחולה מותר הכלי אליבא דכולי עלמא וכמ"ש והוא ברור.

וגדולה מזו נראה לי דאפילו בשלו בכלי חדש כגון שנעשה תבשיל ע"פ ציווי הרופאים לעשות דוקא בקדרה חדשה וכה"ג דאע"ג (דבבישול) [דבבישול] ראשון הוא גמר תיקון וכמבואר בביצה דף ל"ג מפני שצריך לחסמן וכן מבואר בא"ח סוף סימן תק"ב אפילו הכי הכלי מותר אחר שבת כמו התבשיל עצמו שנתבשל לחולה דמותר למוצאי שבת ה"ה הקדירה כן נראה לי פשוט:

הקטן יעקב

שאלה כב

משרת שמקדים לעבודת רבו אם אינו עובר משום במה.

74 **משרת** אחד ירא אלהי' כשרבו קודא עליו בשחרית הוא עומד בזריזות לעבודת רבו אם אינו עובר משום הא דאמרינן בברכות כמה חשבתו לזה ולא לאלוה פרש"י שהקדמת כבודו לכבודי.

תשובה הנה לכאורה שאלה גדולה שאלת והוזכרו דברים אלו בתשובת הלכות קטנות חלק ב' שאלה ד' שפסק שיוהיר

למשרתיו שירחצו ויברכו ברכת השחר ואח"כ יקראו קריאת שמע ואח"כ יעשה לו צרכיו דאל"כ נקרא במה ע"ש אכן כד מעיין שפיר נראה דכל זה הוא ממדות החסידות שהרב או אדונו יעשה כן ואל יקפיד אם אינו זריו קודם לזה לעבודתו אבל לדינא נראה לי דאין קפידא בהא דגרסינן שם בברכות דף י"ד ע"א אמר רב כל הנותן שלום לחבירו קודם שיתפלל כאלו עשאו במה שנאמר חדלו לכם מן האדם

אשר נשמה באפו כי ב במה אלא במה ושמו לזה ולא לאלוה מתיב מפני [ה] כבוד ומש במשכים י

דרי להדיא מבואר דז לפתחו דוקא מי לשאול ולהשיב מפני בעבדו ומשרתו המש ויראתו דליכא איסור רבך כמורא שמים אפי הוא אדונו ומשועבד מצינו דהקילו חכמים ותפילה שקורין בראי וכדאיאת בברכות דף מעבודתן ומלאכתן ה'

על דבר

במדינות אלו שנו והכלה ופרשת עלי כנפיך אותו כשלוש אותו מצות עיטוף בציצית גם מי שמניח תפילין תפלת מי

תשובה הנה באמ שיפטור לובש טלית מצוייצו בפרק כל הבשר סי' א' אין לברך עליו כש עטיפה רק לצניעות לפני תיבה ע"ש וכ

כבוד הבריות שדוחה לא תעשה שבתורה
דהיינו בלאו דלא תסור שהוא דרבנן.

גם האי דעשהו במה אסמכתא בעלמא והוא
דרבנן נדחה מפני כבוד ויראת אדונו
ושלום ביתו עדיף להכי מדקדק רב וקאמר כל
הנותן שלום לחבירו דוקא חבירו קאמר ולא
אדונו או רבו ואפילו אי נימא דשמואל דאמר
במה חשבתו לזה ולא לאלוה ופירש רש"י
שהקדמת כבודו לכבודי כוונתו אפילו בעבדו
נמי מטעם זה מ"מ הא קי"ל הלכתא כרב
לאסורי ומכ"ש לפי דעת תלמידי רבינו יונה
בשם רבני פרוכנצי"א דדוקא שלום שהוא
שמו של הקב"ה אסור אבל שאר מילי שרי
וכן הסכמת הפוסקים והאחרונים כמבואר
בא"ח סימן פ"ט אין קפידא כלל נראה לי:

הקמן יעקב

L

אשר נשמה באפו כי כמה נחשב הוא אל תקרי
במה אלא כמה ושמאל אמר במה חשבתו
לזה ולא לאלוה מתיב רב ששח בפרקים שואל
מפני [ה]כבוד ומשיב תרגומה ר' אבא
במשכים לפתחו ע"כ.

הרי להדיא מבואר דאין איסור אלא במשכים
לפתחו דוקא משא"כ אם פגע בו מותר
לשאול ולהשיב מפני כבוד והיראה ומכ"ש
בעבדו ומשרתו המשועבד לו דחייב בכבודו
ויראתו דליכא איסור כלל דהרי אמרו מורא
רבך כמורא שמים אפילו אינו רבו בתורה מ"מ
הוא אדונו ומשועבד ליראתו ומהאי טעמא
מצינו דהקילו חכמים באומנים ופועלים בק"ש
ותפילה שקורין בראש האילן ובראש הנדבך
וכדאיחא בברכות דף ט"ז ע"א שלא לבטלן
מעבודתן ומלאכתן ה"ה בזה וכבר אמרו גדול

לר' יהודה
י"א.

המשמעות
אסור הכלי
התבשיל
אסור לו
זר [מותר]
אחר שבת
שוגג אסור
ולה מותר
הוא ברור.

שלו בכלי
ע"פ ציווי
טה וכה"ג
הוא גמר
ני שצריך
מן תק"ב
ו התבשיל
צאי שבת
הט:

הקמן יעקב

שאלה בג

על דבר הטלית שפורסין על החתן בשעת החופה אי יברך או לא.

נוהגין לברך וכן פסק בפשיטות בתשובת
הלכות קטנות חלק א' סי' כ"ב אכן בשירי
בנסת הגדולה סי' ח' בהגהות בית יוסף ס"ק
ה' כתב בזה שני דעות ומ"מ מסקנות דבריו
שעיקר שצריך לברך.

זמי שרוצה לצאת ידי כל הדעות יטול לזו
טלית שאולה דאע"ג דלדעת הרא"ש יש
לברך על טלית שאולה וכן פסק בשו"ע בא"ח
סימן י"ד מ"מ הא הט"ז העלהו אסיק להלכה
במהרש"ל דאין לברך על טלית שאולה אף
שהמגן אברהם תירץ דאף שכתוב כסותך
שפטור לעשות ציצית בטלית שאולה מ"מ
רשאי לברך כמו הנשים וכ"כ גיסי הגאון
בספרו א"י זוטא דשכבר נעשה בו יוצא בו

במדינות אלו שנוהגין לפרוס על החתן
והכלה הטלית לחופה ע"ש
ופרשת עלי כנפיך אי מחוייב החתן לברך
אותו כשלושב אותו או נימא דאין כוונתו לשם
מצות עיטוף בציצית רק לשם חופה ולא יברך.
גם מי שמניח תפילין במנחה אם יסירם קודם
תפלת מעריב או לא.

תשובה הנה באמת לא עלה על דעתי
שיפטור מברכה זו דמ"מ הוא
לובש טלית מצויצת וכן משמעות מהרש"ל
בפרק כל הבשר סי' נ"ג דדוקא בטלית שאולה
אין לברך עליו כשאינו לובש לשם מצות
עטיפה רק לצניעות לעלות לתורה או לירד
לפני חיבה ע"ש וכן הסכמת האחרונים וכן

זר ואח"כ
לו צרכיו
יין שפיר
שהרב או
ריז קודם
ין קפידא
י"א אמר
שיתפלל
מן האדם

11

בס"ד

ספר

בצל החכמה

חלק חמישי

כולל

שאלות ותשובות וברורי הלכות

הנוגעות לארבעת חלקי השלחן ערוך

מאשר חנן ה' את עבדו עבד לעבדי ה'

בצלאל שטרן

לפנים אבד"ק הרמנשטדט, אבד"ק פאפא, אבד"ק עדת ישראל בעיר מעלבארן ור"מ דשיכת ברית אברהם שם ונשיא התאחדות הרבנים החרדים באוסטרליא, ואבד"ק קהל יראים בעיר הבירה וינא יצ"ו כעת פעיה"ק ירושלים תובב"א.

בלאמו"ר הגאון המובהק צ"ת וכו' מו' אברהם זצוקלה"ה והי"ד מח"ס גפי אש, כתבי אש, מליצי אש, שלחן אש, מסדר חילוקים ושיטות, כלבו הקטן, מנחת אברהם, הדרן עלך ועוד ספרים שלא נדפסו והם עדיין בכ"ף, ה' יזכנו להוציאם לאור.

ציה"ק ירושלים תובב"א

שנת ה'תשמ"ו

— ד ראו לבי"ד זכה"ג להוכיח את הבן שלא יתאכזר על אחותו העניה והמולנית, ואולי לפי המצב שייך גם לכופו מדין זדקה, אבל לא מדין ירושה (אות ד'). — ה) דוקא לטובת יתומים קטנים להשקיעם ממרינות רשאי בי"ד לוותר מממונם, אבל לא בגדול בר דעת הטוען דלא איכפת לי בקטנות (אות ד').

בר"ש וברכת ישועה הצלחה וכ"ט סלה ידירו מצפה בקרב כל ישראל לישועת ה' כהרף עין.

סימן ע

דין להשכים לפתח אביו ואמו להפרד מהם ולברכם בברכת ה' לשלום. — דומר לאב"א אהר ז' לאב"א, צפרא טבא, ה' לשלום.

ע"ד מי שאביו ואמו יולאים לדרך רחוקה צוקר השכם וכבר הגיע זמן חפלת שחרית, אם מותר לזנום שלא התפלל עדיין חפלת שחרית לזא אל ביתם להפרד מהם ולברכם כרגיל בברכת "לאחכם לשלום" או "סעו לחיים ולשלום", או דילמא אסור לו לעשות כן כעין שאמרו (ברכות י"ד), א"ר כל הנותן שלום לחבירו קודם שיחפלו כאלו עשאו זמה ומוקי לה במשכים לפתחו. וכ"ה בשו"ע אור"ח (סי' פ"ט סעי' ז'), כיון שהגיע זמן חפלת אסור לאדם להקדים לפתח חבירו ליתן לו שלום משום ששמו של הקב"ה שלום וכו' ע"ש. וא"כ גם צנ"ד אסור להשכים לפתחם ולברכם בברכת לאחכם "לשלום" או סעו לחיים "ולשלום", כי שלום שמו של הקב"ה. ואפי' לברכם בלשון אחר נראה דג"כ אסור להמבואר בשו"ע (שם), שאם אינו הולך אלא להקביל פניו אפי' לומר לו כפרא דמרי טז אסור קודם החפלה ע"ש, וא"כ ה"ה צנ"ד דאסור ליתן לבייתם במיוחד לפוגשם ולהפרד מהם גם מבלי להזכיר מילת "שלום". ואולם כל זה אם אפשר להשוות דין עניינים אלה דהיינו ברכת פרידה לשאלת שלום זמ"ש, והנני רושם את הגלענ"ד בזה וה' יעזרני עדכ"ש להורות כהלכה.

א) לענ"ד צנ"ד צנ"ד פשוט הדבר להחירא, שהרי גם במשכים לפתח חבירו ליתן לו שלום קודם שהתפלל פליגי, אם בחבירו דוקא אסרו כלישנא דרב, כל הנותן שלום "לחבירו" וכו' אבל לפתח אדונו ורצו שפיר משכים ליתן לו שלום ודעת הגאון בשו"ת שבות יעקב (ח"ב סי' כ"ז) להחיר ע"ש. אלא שהפרמ"ג (סי' פ"ט א"א סק"ט) דעתו לאסור גם צאציו או רצו והוכיח לה מדברי הרמב"ם ע"ש, וכ"כ גם המשנה ברורה (שם סק"י) וכ"ה גם בסדור דרה"ח (דין דברים האסורים קודם חפלה דין א') וכדעתם מורים הלכה למעשה. ועיי' בדבריהם שלא הזכירו דברי המחיר שו"ת שבו"י הנ"ל כלל.

מ"מ לענ"ד פשוט דהיינו דוקא בנוגע למשכים לפתחו לשאלו בשלמו שאין זלוול לצאציו או לרצו אם ילך לפתחם ליתן להם שלום אחר שהתפלל כבר, משא"כ צנ"ד עכ"פ אם לפי המצב, עד שיחפלו הבן יצאו אביו ואמו בינתיים לדרך ויהי' זלוול בכבודם מה שזנום לא באל לבייתם להפרד מהם, ועכ"פ יש בזה ביטול מלת כבוד

אז ואם, בודאי כדאי הוא הגאון שבו"י לסמוך עליו דצאציו ורצו אין צורך כלל.

ב) ובפרט כי מבואר בדברי האחרונים שמוחר להתעסק בצרכי מצוה דאורייתא העוברת גם בהגיע זמן חפלה ולא התפלל עדיין, עיי' מג"א (סי' רנ"א סק"ו) ועיי' קפ החיים (סי' פ"ט סק"ה), לכן צנ"ד אם היא מצוה עוברת כהנ"ל, נראה שגם הפרמ"ג, מ"ב ודרה"ח יודו שמוחר הדבר ללא כל פקפוק.

ג) והשתא דאחינא להכי נלענ"ד להוסיף שגם אם אפשר לו לזנום להתפלל חפילה ואח"כ ליתן להפרד מאביו ואמו וימנא שאין כאן מצוה עוברת, מ"מ אם יש חיזה צורך מותר לו ליתן להפרד מהם גם קודם שהתפלל. וכגון שהצבור שהוא רגיל וגוח לו להתפלל עמו מאחרים להתפלל, מותר לו ללכת אל בית אביו ואמו להפרד מהם קודם שיחפלו, וא"כ להקדים להתפלל עם צבור אחר שאינו טח לו ומכש"כ שא"כ להתפלל ביחיד, כדי שיהי' אפשר לו ליתן להפרד מאו"א אחר שכבר התפלל.

ד) והוא עפ"י המבואר בשו"ע (סי' פ"ט סעי' ז') שאם הולך ללכת לראות חיזה עסק והוא הולך דרך חצר חבירו, מותר לו אגב זה ללכת לפתח חבירו לומר לו כפרא דמרי טז, ע"ש מג"א (סק"ו) ובמ"ב שם (סק"ז). ואם הוא משכים לפתח חבירו לראות שם חיזה עסק, מבואר בציאור הלכה שזנום מ"ב (שם ד"ה ואפי' זה) לדעת הפרמ"ג מותר לו אגב זה גם ליתן שלום, אבל מדברי הב"ח והגר"א משמע דליתן שלום גם צנ"ג אסור ע"ש ועיי' מחנהש"ק שם (סק"ו) דמשמע דעתו להחיר. — מעתה צנ"ד שמוחר לו להשכים לפתח אביו ואמו להפרד מהם שיש בו משום מצוה כבוד או"א ולא גרע מהולך ללכת לעסקיו לראות בלבד שמוחר עיי' מ"ב (סק"ז) במש"כ דוקא לראות וכו', וכיון שהוא כבר בנית אביו ואמו, מותר לו אגב זה לומר גם שלום לדעת הפרמ"ג, ולברכם בכל ברכת אחרת חוץ מברכת שלום מותר לכו"ע.

ה) כל זה כתבתי כפי הנראה דעתם בלשון השאלה, כי מלת "שלום" ומלת "לשלום" ענינם ודינם שיהי' אבל לענ"ד לא כן הוא כאשר אוכיח בס"ד.

ו) איתא במחני' (ברכות נ"ד). התקינו שיהא אדם שואל שלום חבירו בשם, שנאמר והנה בועז בא וכו' ע"ש. ובפיהמ"ג להרמב"ם שם כ' וז"ל, בכלל התקנות שתקנו שיהא אדם שואל בשלום חבירו בשם הקל מפני שמלת שלום הוא שם משמות הקב"ה (שבת י'): והביאו רא"י שהדבר ההוא מותר מענין בועז שאמר ה' עמכם וכו' ע"כ. ובמחני' דמס' גיטין (ס"א). איתא, ומחזיקין ידי נכרים בשביעית וכו' ושאלין בשלומן מפני דרכי שלום. ופרש"י (ד"ה ושאלין) ואעפ"י שמטיל על הנכרי שם שמים שהשלום שמו של הקב"ה עכ"ל. והוא מוכרח בגמ' שם (ס"ב). דקאמר ושאלין בשלומן וכו' לא נזכרה אלא ליום חנם דחניא לא ינכס אדם לבייתו של עכו"ם ביום חגו ויתן לו "שלום" מאלו בשוק ויתן לו בשפה רפה ובכבוד ראש ע"כ. הרי שבכל יום מותר לומר לעכו"ם שלום ואפי' ביום חגו כשמאלו בשוק מותר בשפה רפה. וכ"ה ברמב"ם (פ"י מה' עכו"ם ה"ה) ובשו"ע י"ד (סי' קמ"ח סעי' ט') וע"ש (סעי' פ"ט)

12

7

7

7

י), דטוב להקדים שלום לעכו"ם כדי שלא יתחיל העכו"ם ויטרוך לכפול לו שלום ע"ש.

מברואר כי קודם תקנת עזרא ובי"ד הי' אסור לישראל לומר "שלום" לחבירו, שנראה כמולול בכבוד המקום בשביל כבוד הצריית להוציא שם שמים עליהם עיי' בפרש"י (ברכות נ"ד. ד"ה שיהא אדם). וגם עזרא ובי"ד לא התקינו להחיר רק לשאל בשלום "חבירו" ישראל כעובדא דבועז והקווריס וכדקמני מחני', שיחא אדם שואל שלום "חבירו" בשם. אבל לומר שלום לעכו"ם לא התירו ועיי' שו"ת מהרי"א אסאד (חאו"ח סי' ט' ד"ה תשובה). רק אחר שנהגו עפ"י תקנת עזרא ובי"ד לשאל בשלום חבריהם ישראל בשם ולא בשלום עכו"ם, ראו חו"ל שהדבר גורם לשנאה ואיבה מצד העכו"ם, הוסיפו הם להחיר לשאל גם בשלום עכו"ם דהיינו לומר לו שלום, מפני דרכי שלום כמחני' דמס' גיטין הג"ל.

ה) אמנם הדבר תמוה שהרי מקרא מלא דיבר הכתוב שאלישע הנביא אמר לנעמן שר צבא מלך ארם, לך שלום (מלכים ב', ה' י"ט). והנה נעמן גר תושב הי' כמבואר בצרייתא (גיטין נ"ז:), ואיך הזכיר עליו אלישע שם שלום, הרי בזמנו לא הותר עדיין לשאל בשם אפי' בשלום חבירו ישראל כעובדא דבועז, כי רק אח"כ הותר הדבר ע"י עזרא וסייעתו, ומכש"כ נגר תושב דבדואי לאו ישראל הוא. ועיי' ע"ז (ס"ד רע"ב) דקאמר דגר תושב נר מיני' דעכו"ם הוא עיי' פרש"י שם. וא"כ אפילו בבית דינו של עזרא לא הותר לשאל בשלומו של גר תושב, ואיך אמר אלישע הנביא לנעמן, לך שלום.

ו) אלא ודאי דדוקא מלת שלום הוי שמו של הקב"ה כדכתיב, ויקרא לו ה' שלום כמבואר בגמ' (שבת י:), ולכן כשאומר לחבירו שלום עליכם, הרי משתמש בשמו של הקב"ה לכבוד האדם, ומתכוון לתת שלו לחבירו מאת בעל השלום, עיי' ב"ח חו"מ (סי' פ"ט ד"ה וכיון) ופ"ת יו"ד (סי' רע"ו סקכ"ח) בשם תשו' הרדב"ז, וזה נראה כולול בכבוד ה' והי' אסור עד שהתירוהו עזרא ובי"ד. משא"כ מילת "לשלום" אינו שמו של הקב"ה כלל. וכאשר אדם אומר לחבירו לך "לשלום", ע"כ אינו מתכוון לומר לו שילך אל ה' צ"ה, אלא שילך לדרכו לשלום ולא ינוק. וכעין דאיתא (שבת י"ב:): המקום יפקדך לשלום ע"ש. שמוזכר את ה' באומרו המקום, וא"כ ע"כ מה שאומר אח"כ יפקדך "לשלום" אין כוונתו לשם ה' באומר מילת לשלום, אלא שמחפלו על החולה שיהי' לשלום. וכן בצרכה, ה' יצרך את עמו בשלום, שמוזכר ה' ושוב אומר בשלום. וכהנה רבות, ובכל אלה אין כוונתו במלת לשלום או בשלום לשם ה', אלא שיהי' הדבר בלי נזק והפסד או פירוד וכדומה.

ז) לכן שפיר אמר אלישע לנעמן שר צבא ארם, לך שלום, שזה הי' מותר גם קודם תקנת עזרא ובי"ד ואפי' לאומרו לעכו"ם, כי מלת "לשלום" אין בו ענין הזכרת ה' כלל.

ובדוכי' מתורגמ' לענ"ד לנכון גם קושיית הגהת יד אפרים מובא בפ"ת (אה"ע סי' כ"א סק"ד) שאלישע אמר לגחזי, רוך נא לקראתה ואמר לה השלום לך, הרי שאלישע שאל בשלו' אשה ע"י שליח ע"ש. ברם לפימ"כ לק"מ דשמו של הקב"ה ל"ה רק מלת שלו' אבל מלת "השלום" אינו רק שאלה אם אין לה נזק והפסד.

ח) מעתה צנ"ד צמשיים לבית אביו ואמו להפרד מהם קודם נסיעתם, שפיר מותר לו לומר להם "לאתכם שלום" או "עמו למיים ולשלום" לכו"ע מכיון שאין כאן הזכרת ה' כלל, ומותר לאומרו גם קודם שהחפלו כדרך שמוחר לכו"ע לומר צב"ג צפרא טבא, וכמ"כ לעיל (אות ג').

ט) אלא שיש להעיר על זה מהא דאיתא בסוגיא (מוע"ק כ"א:), ח"ר אבל שלשה ימים הראשונים אסור בשאילת שלום וכו' ומקשה והתניא מעשה ומחו צביו של ר"ע ונכסו כל ישראל והספידום הספד גדול נשעת פטירתם עמד ר"ע על ספסל גדול ואמר להניו בית ישראל שמעו וכו' לכו לנתיבכם לשלום ע"כ, ופרש"י ד"ה לכו לנתיבכם לשלום, הרי שאל בשלומן עכ"ל. ואי כפי שכתבתי לחלק בין מלת שלום לבין מלת לשלום, לא הוי מקשה מידי די"ל דדוקא לומר שלום שהוא שמו של הקב"ה אסור בצבל דקמני אסור בשאילת "שלום", אבל לשלום דל"ה בכלל שאילת שלום בשם מותר.

י) ובלענ"ד צנ"ד מלאך ראי' למש"כ הרמ"א יו"ד (סי' שפ"ה סעי' א'), ויש מקילין האידינא בשאילת שלום האבל אחר ל', ואין טעם להם אם לא שיחלקו לומר, שזה מה שאנו נוהגין לא מקרי שאילת שלום שבימיהם עכ"ל. ושאילת שלום שאנו נוהגין שהזכיר הרמ"א, היינו כגון צפרא דמרי טב כמבואר בא"ר (סי' תקנ"ד סעי' כ') ע"ש, והעתיק דצביו גם הפרמ"ג שם (א"א סקכ"א). וכן הבין דברי הרמ"א הגבנעד"ק צנ"ד עזר מקודש שהעתיק לעיל (סי' אות), ועיי' גליון מהרש"א יו"ד רס"י שפ"ה. מבואר דעכ"פ בצבל חוץ ל' אסור בכלל שאילת שלום ואפי' בצפרא דמרי טב וכה"ג. ובש"ך (יו"ד שם סק"ב) חולק ודעתו לאסור גם לאחר ל'. ובאמת שכן נראה גם דעת הרמ"א ולא כ' לחלק בין שאילת שלום שאנו נוהגין לשאילת שלום שנימי הש"ס רק לדרך דעת היש מקילין, אבל לדברי' נראה דלא ס"ל לחלק בהכי אלא גם אחר ל' אסור בכל גוני ואפי', כגון צפרא דמרי טב, וכאשר יבואר להלן (אות י"א).

מעתה שפיר מקשה בגמרא מהא דאמר ר"ע, אחינו בית ישראל וכו' לכו לנתיבכם לשלום, דמשמע דמותר לאבל לשאל בשלום אחרים גם חוץ ג', דכיון דהא דקמני בצרייתא לאסור שאילת שלו' בצבל כל שאילת שלום ואפילו צפרא דמרי טב וכה"ג בכלל איסור ולא דוקא מלת "שלום", וא"כ גם לומר לשלום אסור ושפיר מקשה מר"ע שאמר לכו לשלום.

יא) בעת הנני הרואה שדברים שאמרתי כמעט ומפורשים צדרכי משה יו"ד (סי' שפ"ה סק"א) שכ' ח"ל, ומה שנוהגין האידינא לשאל בשלום האנלים אחר ז' נראה דס"ל דשאילת שלום שאנו נוהגין בו אינה שאילת שלום המוזכר בגמרא וכמו שהארכתי בזה בס"ד באו"ח סי' פ"ט מיהו ממעשה דר"ע שכתבתי בסמוך דלא התירו אלא משום כבוד הרבים לא משמע כן עכ"ל. וכוונתו דבאו"ח סי' פ"ט מציא הב"י (ד"ה וכיון) וכן צדרכי משה הארוך שם מש"כ הרבינו יונה בשם רבינו פרוביניאל דאפי' צמשיים לפתחו אינו אסור לשאל בשלומו קודם שהחפלו רק כשמוזכר לו שלום משום דשמו של הקב"ה שלום אבל מותר לומר לו צפרא דמרי טב

13

כיון שאינו מוכיר לו שלום ע"כ, וכי עלה בד"מ שם (סק"א), דבזוהר פ' פקודי משמע דכברי הר"י, דאינו אסור רק כשמזכיר השם עכ"ל. וזה מש"כ הדרכ"מ ביו"ד סי' שפ"ה דשאלת שלום שאנו נוהגין בה — דהיינו אפרא דמרי טוב — אינה שאלת שלום המזכיר נגמרא לאיסורא, שהיא שלום עליכם דוקא, ומטעם שיש בה הזכרת שמו של הקב"ה כמש"כ באו"ח סי' פ"ט וע"ז מקיים, מיהו ממעשה דר"ע, דלא החירו אלא משום כבוד הרבים לא משמע כן, ר"ל דאי דכבריהם למ"ל להש"ס לתרץ דלהכי הותר לר"ע לומר לנו לבתיכם לשלום, משום דכבוד הרבים שאנו בלא"ה שפיר הותר לר"ע לומר כן אפי' ליחיד, לפי שלא אמר אלא לנו לבתיכם "לשלום" ולא הזכיר שם שלום שהוא שמו של הקב"ה, א"ו דנכל לשון אסור לשאלו בשלום אצל ולא דוקא בהזכרת שם שלום. לכן לא הותר לר"ע לומר לנו לבתיכם לשלום רק יען, כבוד הרבים שאנו. זה ביאור דברי הד"מ כאשר יראה כל מעיין. — הרי להדיא כמש"כ.

ובאמת שכן נראה גם מלשון הריטב"א (מוע"ק כ"א: ד"ה ואינו) שכי' כבוד רבים שאנו, ושמעינן מהכא דאפי' כי האי לינא לחוד אסור בצלל ולא סוף דבר לשאלו בשלום ממש כמו שהיו סגורים רבים עכ"ל. הרי דלנו לבתיכם לשלום אינו שאלת שלום ממש.

יב) לכן נגדון שאלתנו נראה נכון לכו"ע שמוחר להבין לילך אל בית אביו ואמו להפרד מהם לפני נסיעתם ומוחר גם לומר להם כרגיל לנו לשלום או סענו לחיים ולשלום, ואעפ"י שהגיע כבר זמן חפלת שחרית והוא לא התפלל עדיין.

יג) אגב אעיר כי מדברי הדרכ"מ שהעתיקו לשונו לעיל (אות י"א) יולא צבירור כי מש"כ הרמ"א (יו"ד סי' שפ"ה סעי' א'), שזה מה "שאנו נוהגין" לא מקרי שאלת שלום שבתימה, ע"כ כוונתו על שנוהגין לומר אפרא דמרי טוב וכה"ג וכמש"כ הא"ר והפרמ"ג שהעתיקו (אות י'). ולא זכיתי להבין דעת רבינו המג"א (סי' תקנ"ד סק"א) שהבין כוונת הרמ"א דר"ל דמה שאנו נוהגין היינו לומר שלום עליכם זה לא מקרי שאלת שלום שבתימה, ומתוך כך דמה דברי הרמ"א הג"ל, אצל הרי מדברי הרמ"א בעצמו בדרכ"מ שם שממנו מקור לדבריו שברמ"א שם, נראה צבירור שכוונת הרמ"א הי' על מה שאנו נוהגין לומר אפרא דמרי טוב* ודברי הרמ"א נכונים.

יד) עוד אמרתי להעיר על השינוי שבין הרמ"א בהגהת השו"ע (יו"ד סי' שפ"ה) הג"ל (אות יו"ד) ובין הדרכ"מ (שם סק"א) שהוא בעצם המקור לדברי הרמ"א הג"ל. כי בדרכ"מ כ'

"שנוהגין האידנא לשאלו בשלום האבלים אחר ז", ואילו ברמ"א כ' אחר ל". ופשוט שט"ס יש כאן או בדרכ"מ או ברמ"א. ואם הנכון כמש"כ בדרכ"מ, אז זה מתאים למה שנהוג עתה בזמנינו, שכשננסין לבית האבל כל שבועה אין שואלין בשלומו כלל, לא בלשון שלום ולא בלשון אפרא דמרי טוב ולא בשום לשון אחרת. ואחר ז' אין נמנעין מלזכרו בלשון הנהוג אפרא דמרי טוב ועוד וכל כה"ג. טו) להמבואר לעיל (אות ו' י"א) דמלת "לשלום" אינו שמו של הקב"ה ודינו כאפרא דמרי טוב, א"כ למנהגינו (אות יו"ד), שאומרים לאבל אחר כלות ז' ימי אביו אפרא דמרי טוב, ערב טוב וכה"ג, ה"ה שמוחר לומר לו, לך לשלום, אצחק לשלום, סע לחיים ולשלום וכל כה"ג.

טז) להמבואר לעיל (אות א"ג) נלענ"ד בס"ד שאם אביו ואמו מגיעים לעירו באוירון או ברכבת, מותר לו ללכת לשדה החעופה או לתחנת הרכבת לקבל פניהם, ואעפ"י שכבר הגיע זמן חפלת שחרית והוא לא התפלל עדיין, שאם לא ילך יהיה דבר ציון לאביו ולאמו.

העולה להלכה: א) אביו ואמו עומדים ללכת לדרך רחוקה צנוקר השכס וכבר הגיע זמן חפלה, מותר לנניהם שלא התפללו עדיין לילך לביתם להפרד מהם ולברכס בברכת איתכס לשלום, או סענו לחיים ולשלום (אות א' ב'). — ב) ולא רק היכי שאם יקדים הבן להתפלל ילאו או"א בינתיים לדרך ולא יהי' לו טוב אפשרות להפרד מהם, אלא גם באפשר להבין להתפלל ביחיד או בצבור שאינו נות לו קודם שילך לבית או"א, מותר לו לילך לביתם להפרד קודם שיתפלל, ויתפלל או"א בצבור הנוח לו (אות ג'). — ג) דוקא מלת שלו' הוי שמו של הקב"ה, אצל לא מלת "לשלום" או "בשלום" שדינס כדין אפרא דמרי טוב וכה"ג (אות ד"ה). — ד) אסור שאלת שלום לאבל, כולל שאלת שלום ככל לשון, אפי' אפרא דמרי טוב וכה"ג (אות ו' י"א). — ה) אחר כלות ז' ימי אביו נוהגין לשאלו בשלום האבל בשאלת שלום הנהוג בזמנינו, דהיינו לומר לו אפרא דמרי טוב, ערב טוב כה"ג (אות יו"ד). — ו) לפי מנהגנו זה, מותר גם לומר לאבל אחר ז' ימי אביו, לך לשלום, אצחק לשלום, סע לחיים ולשלום וכה"ג (אות טו"ו). — ז) אביו או אמו מגיעים לעירו באוירון או ברכבת, מותר לו ללכת לקבל פניהם ולברכס לשלום, אעפ"י שכבר הגיע זמן חפלת שחרית והוא לא התפלל עדיין (אות ט"ו).

סימן עא

דין אצבת לבית חבירו היוצא לדרך כדי להפרד ממנו אחר שכבר הגיע זמן חפלת שחרית והוא לא התפלל עדיין. — ה"יך לבית חבירו לאוונתו ולהפרד ממנו קודם שהתפלל.

א) על פי הדברים שכתבתי לעיל (סי' הקודם) נראה, שאם חבירו יולא לדרך צנוקר השכס אחר שכבר הגיע זמן חפלה והוא לא התפלל עדיין, אסור לו ללכת אל בית חבירו להפרד ממנו ולברכס בברכת לך לשלום או סע לשלום, וכדאמר רב (ברכות י"ד). הטעם

* בהגהת שו"ע יורה דעה סי' ע"ב (ב"ב סי' ט"א) שאלו ישראלים בשלום כשיש מת על בית הקברות ע"ש. וכי עלה בהנהגו בית לחם יהודה (על גליון שו"ע דפוס ווילנא) והאידנא בקולין בזה ששלום שלנו לא בקרי שאלת שלום שיהם בענה לישון וכג"א כי דאין להקל עכ"ל. ואין ה"ס בענה לישון תתיו העיין בדבריו. אבל נראה פשוט כי המענה לישון מותר בשאלת שלום שלנו דהיינו אפרא דמרי טוב וכה"ג. שהוא מפרש דברי הרמ"א (בסי' שפ"ה סעי' א') כהא"ר והפרמ"ג וביה הו"א שכי' שנהגו להקל ואין הישגה עליו בזה מדברי המג"א שביורה באמירת שלום עליכם — אמנם בזמנינו נמנעים גם משאלת שלום שלנו דהיינו שאין ישראלים אפילו בלשון אפרא דמרי טוב וכדאמר רב בברכות.

בדומי' ולגאח באמירת, המקום ינחם ושכן המנהג ואין לשנות ע"כ
 ע"ש. — וזה דלא כמו שכתבתי לעיל (סי' ע' אות י') דשאלת שלום
 שאסור באבל, כל שאלת שלום בכלל ואפי' צפרא דמרי טוב וכה"ג.
 לכן גם אם דעת ה"ר אבא מורי בר"י הנ"ל להחיר שאר שאלת
 שלום חוץ מלומר, האין אתה שרוי בשלום וכיוצ"ב, מדברי הדרכ"מ
 והרמ"א שהעמקתי (שם אות י' י"א) מוכח להדיא שלא כותבי'
 כאשר באתי שם (וע"ש גם אות י"ג).

ג) זולת זה נראה כי ה"ר אבנהר"י הנ"ל מפרש לשון שאלת
 שלום, דהיינו ששאל על מצב שלומו איך הוא. וזה כדעת
 המהרש"א בחדו"א ג' (שבת פ"ט ד"ה וא"ו ואל"ו משה אין) שכי' דשאלת
 שלום ונתינת שלום מרתי מילי נינהו, דשאלת שלום היינו שבעה"ב
 שואל את האורח הבא אלנו, אם הי' שלום לו בדרך וממקום שבו
 ע"ש. אבל כבר הוכחתי לעיל (סי' מ"ח אות ז"ה) ממקראות
 ומתרגומים ועוד מקומות כי שאלת שלום ענינו ברכת שלום וכ"מ
 גם מדברי הפוסקים. על כן דברי ה"ר אבנהר"י צ"ע. — והי' יאיר
 עיני להבין דעת קדושים רבותינו הקדמונים ז"ל ויעועכו"א.

ג) עוד מביא בשו"ת באר משה שם רא"י נפלאה להחיר לומר
 לאבל בוקר טוב וכיוצ"ב ממש"כ בס' לקט יושר (חאו"ח
 עמו' ק"י) בשם הגאון בעל תרומה"ד שאמר "היכי שאסור לשאול
 בשלום היינו דוקא בשלון שלום-עליכם, אבל "טוב שבת טוב יו"ט
 אינו בכלל שאלת שלום" עכ"ל. — ואם כי דברי הלקט יושר לענין
 שאלת שלום נט' באב נאמרו, הלאשון "היכי שאסור לשאול בשלום"
 משמע שעל כל מקום שנמצא בדברי חז"ל איסור שאלת שלום, היינו
 דוקא בשלון שלום עליכם, וא"כ ראיתי הבאר משה נכונה, אם כי
 הוא מירא בשאלת שלום לאבל.

ד) אבל הרי גם לענין ט' באב גופי' דמירא מיני' בלקט יושר
 מבואר דעת גדולי האחרונים, לאסור אפי' דרישת שלום
 בלשון צפרא דמרי טוב וכה"ג, עיי' א"ר (סי' תקנ"ד סעי' כ')
 ופרמ"ג (שם א"א סקב"א) שע"ת (שם סקט"ו) ועוד אחרונים
 עיי' קפ החיים, (שם אות ז'). וכ"כ בשו"ת מהר"ם שיק (חיו"ד סי'
 ש"ע ד"ה והי') דלאו דוקא באומר לשון שלום אלא הוא הדין צפרא
 טובא למר וכיוצ"ב ג"כ אסור.

ה) גם יש להעיר כי הב"י (או"ח סי' פ"ט ד"ה וכיון) כי בשם
 רבינו ירוחם (והוא בר"י ספר אדם נתיב ג' חלק ג') לענין
 נתינת שלום קודם התפלה, פירוש שלום כמו כריעה אבל שלום כפי
 מותר כמו צפרא דמרי טוב וכיוצ"ב וכו' ע"כ ע"ש. ואילו שם (נתיב
 י"ח חלק ג') כ' אין שאלת שלום נט' באב לחברים וכו'. ושם (נתיב
 כ"ג חלק א' דף קצ"ב טור א'), אין שאלין בשלום אשה ואפילו ע"י
 בעלה וכו', ועוד שם (נתיב כ"ח ח"ב דף רל"ג סוף טור א') אסור
 לשאול בשלום האבל כל ג' ימים הראשונים וכו' ע"ש, ואינו כותב
 בכל אלה כי פירוש שלום כמו כריעה אבל שלום כפי מותר, בדרך
 שהוא כותב בענינו בנוגע לשאלת שלום קודם התפלה, מבואר כי
 אינו משהו שאלת שלום שבכל מקום זל"ו אלא דן כל אחד לפי ענינו.
 וכן בשו"ע או"ח (סי' פ"ט סעי' ז') מביא דעת הרבינו ירוחם ועוד
 דעות, דהיינו דין כריעה וכן מביא שם דין צפרא דמרי טוב קודם
 התפלה, ואילו ביו"ד (סי' שפ"ה סעי' א') כ' סתם, אבל אסור

שלום לחבירו קודם שיחפלו כאלו עשאו במה, ופרש"י (ד"ה חללו)
 כשיש לם לעסוק בכבוד המקום אל תחטקו בכבוד אדם ע"ש.
 וה"ה בזה שג"כ עוסק בכבוד אדם בשעה שיש לו לעסוק בכבוד
 המקום. ועיי' שו"ע או"ח (סי' פ"ט סעי' ז'), דכל שאינו הולך אלא
 להקביל פניו קודם התפלה אפי' לומר לו צפרא דמרי טוב ג"כ אסור.
 ולכן אף שהוכחתי (סי' הקודם אות ו' ז' י"א) דמלת "לשלום" ל"ה
 שמו של הקב"ה, ודינו כצפרא טובא, מ"מ בזה שהוא הולך בכונה
 לביטול להקביל פניו, הרי גם לומר צפרא טובא אסור וה"ה לך
 לשלום.

ז) רמ"מ' אם דעתו לילך לביטול חבירו לא להפרד ממנו בלבד, אלא
 גם לחכות שם עד שינא חבירו לדרך כדי ללוותו ביציאתו
 לדרך, שפיר דמי ללכת לשם גם קודם שהתפלל. דודאי מזהו היא
 ללוות למי שיוצא לדרך והוא בכלל גמילת חסדים עיי' סוגיא דקוטה
 (מ"ו:). ועיי' רמב"ם (פי"ד מה' אבל ה"א) שהוא בכלל ואהבת
 לרעה כמון ושכרה מרובה מן הכל. (ושם ה"ב) וגדולה הכנסת
 אורחים מקבלת פני השכינה ולוויים יותר מהכנסתן ע"ש. וכבר
 הוכחתי בספרי שו"ת צלל החכמה (ח"ד סי' ל"ה) דאורחים שנקט
 לאו דוקא אלא ה"ה לכן עיר היוצא לדרך שמזהו ללוותו ע"ש.
 ג) להאמר אם הוא הולך לביטול חבירו כדי ללוותו ביציאתו
 לדרך, לדבר מזהו הוא הולך. ועיי' שו"ע או"ח
 (סי' פ"ט סעי' ג') שכי' אסור לו להחטק ברכיו וכו', ודקדקו
 האחרונים הא להחטק בדבר מזהו מותר גם קודם שיחפלו י"ח.
 ועיי' בס' קפ החיים שם (אות כ"ה). נמצא מותר לו לילך לביטול חבירו
 כדי ללוותו גם אם כבר הגיע זמן תפלה והוא לא התפלל עדיין. וכיון
 שהוא כבר אצל חבירו לדבר מזהו שוב מותר לו גם לומר לו לך
 לשלום, סע לשלום וכה"ג כמבואר לעיל (סי' הקודם אות ז' ג').
 וביחוד לפי מה שהוכחתי שם (אות ו' ז' י"א) דדוקא מלת "שלום"
 היו שמו של הקב"ה ולא מלת "לשלום" ע"ש, כנלענ"ד נכון בס"ד.
 העולה להלכה: א) אסור להשיב לביטול חבירו היוצא לדרך
 כדי להפרד ממנו ולברכו בברכה לך
 לשלום, אם כבר הגיע זמן תפלה והוא טרם התפלל (אות א'). —
 ז) כשדעתו גם ללוותו ביציאתו לדרך, מותר להשיב לפתחו וגם
 לברכו בלך שלום (אות ז"ג). L

סימן עב

7 ← דין אמירת צפרא טובא אב"ה תוך ז' אב"ה — אמירת צפרא טובא בט' באב.

א) אחר זמן ראיתי בס' באר משה לאחי הגאון המובהק ז"ת
 (ח"ד סי' ק"ו) שדן בדבר שאלת שלום לאבל בדרך ז' ו'
 לאבלו, ומביא שם (אות ג') מס' פירוש לאחד הקדמונים על מס'
 מוע"ק שכי' שלשה ימים הראשונים אסור בשאלת שלום, כי ה"ר
 אבא מורי בר"ר יוסף ז"ל, כשאומר לאחריהם האין אתה בשלום
 וכיוצ"ב, אבל אם אומר לו יבא עליך שלום או לך לשלום מותר,
 ועפ"י מסיק בנאר משה שם שמוחר לומר לאבל ערב טוב או בוקר
 טוב אלא שלמעשה השיב שיותר טוב שלא לומר כלום אלא להכנס

בשאלת שלום וכו' וכו' ובשו"ע אה"ע (סי' כ' סעי' ו') כ' סתמא, ואין שואלין בשלום אשה כלל ע"ש, ואינו מזכיר לא דין כריעה ולא כפרה דמרי טב, מבואר שאין כל העניינים שווים.

העולה להלכה: א) אין לשאול בשלום אצל מו"ז ולאצלו אפילו בלשון כפרה טבא וכה"ג (אות א') - ד'. - ב) אין לשאול שלום בטי' באב אפילו בלשון כפרה טבא וכה"ג (אות ד"ה). L

סימן עג

דין נתינת דורון בבוקר קודם שהתפלל

ע"ד שאלת מעכ"ת וכו' שליט"א באב שבה לבקר את בנו ואת משפחתו והגיע לביחס בבוקר אחר שכבר הגיע זמן תפלת שחרית והוא לא התפלל עדיין, אם מותר לו לחלק המתנות שהביא אהו לכל בני המשפחה עוד קודם שילך להתפלל ובפרט לנכדיו ילדים קטנים המחכים לזה והרבה פעמים גם תובעים את זה בפה. שאלתו מבוססת על מה שראה בס' יפה ללב (ח"א סי' פ"ט אות ד') שכ', כי מדברי המג"א סי' תקנ"ד סקב"א נראה דאסור לשלוח דורון לחבירו קודם תפלת שחרית דזהו בכלל שאלת שלום ע"כ ע"ש. ומספק"ל למעכ"ת אם דוקא לשלוח דורון אסור אצל גבון נד"ד שהוא נמצא כבר בבית ואינו מחוסר אלא מסירה אולי אינו אסור זת"ש מעכ"ת נר"ו ואכתוב בקצרה כמיסת הפנאי וה' יעזרני עדכ"ש להורות להלכה.

א) בשו"ע (או"ח סי' פ"ט סעי' ב') מבואר שיש חילוק בין מקדים לפתח חבירו ליתן לו שלו' שהוא שמו של הקב"ה דחמיר טפי, ובין משכים לפתחו לומר לו כפרה דמרי טב דקיל מיני' ע"ש - על כן אמינא לבאר תחילה אם שליחת דורון לחבירו שהמג"א כותב שהוא בכלל שאלת שלום, אם כוונתו שהוא כמו שאלת שלום שמזכיר בה מילה שלום שהוא שמו של הקב"ה, או דהוי רק כשאלת שלום דאמירת כפרה דמרי טב.

ב) בשו"ע או"ח (סי' תקנ"ד סעי' ב') כ', אין שאלת שלום לחבירו בטי' באב. ועיי' א"ר (שס) ובפרמ"ג (שס ח"א סקב"א) שע"ת (שס סקט"ו) היי"א (כלל קל"ה סי' י"ג) מ"ב (שס ס"ק מ"א) דגם לומר כפרה טבא אסור. ועיי' ס' קפ החיים (שס סק"ב) שמעתיק דבריהם צלי חולק. וכן מלאחי מפורש גם בשו"ת מהר"ם שיק (חיו"ד סי' ש"ע ד"ה והי'), דלאו דוקא באומר לשון שלום אלא ה"ה אמירת כפרה טבא וכיוצ"ב אסור בטי' באב. ע"ש. - ועיי' (סי' הקודם אות ג' ד').

המג"א (סי' תקנ"ד הנ"ל) הוכיח דינו כי לשלוח דורון הוי בכלל שאלת שלום ואסור משו"ע יו"ד (סי' שפ"ה) ע"ש. וכונתו להמבואר בהגהת שו"ע שם (סעי' ג') שאסור לשלוח מנות לאצל על אביו ואמו כל י"ב חודש ואפי' בשבת במקום שנוהגין שלא לשאול בשלומם בשבת ע"כ ע"ש. - והנה גם באיסור שאלת שלום לאצל לאו דוקא לשון שלום, אלא ה"ה גם אמירת כפרה טבא וכה"ג אסור כדמוכח מדברי הדרכי משה (יו"ד סי' שפ"ה אות א')

ע"ע. וכ"כ גם הא"ר ופרמ"ג שהזכרתי לעיל בסמוך. וכבר הארכתי בזה בשו"ת אחרת (סי' ע' אות י' י"א).

לפי"ז גם אם נאמר דשליחת דורון לא הוי אלא כשאלת שלום בלשון כפרה טבא וכה"ג, שפיר יש לאוסרה בין בטי' באב ובין קודם התפלה, מאחר שבשניהם אסור גם שאלת שלום דכפרה טבא כמבואר.

ג) ברם עיינתי בשו"ת מהרי"ל (סי' ל"א) שממנו מקור לדברי הרמ"א בהגהת שו"ע (סי' שפ"ה) הנ"ל ח"ל שם, כתב באלפסי דשלוח מנות אין לך שאלת שלום גדול מזה וכו' עכ"ל. וכיון שכן נראה ודאי שדינו כדין אמירת שלום דחמיר.

ד) אבל באמת אין זה מוכרח כלל, כאשר הארכתי לבאר במקום אחר כי הך לישנא "דאין לך וכו' גדול מזה" שיגדל דלישנא היא ולא דוקא קאמרי. עיי' לקמן סי' הסמוך באורך מזה.

ה) ועכ"ז נלענ"ד בס"ד דלשלוח דורון הוי כאמירת שלום ולא כאמירת כפרה טבא. והוא, כי מאז אמרתי להביא ראיה לדברי הרמ"א יו"ד (סי' שפ"ה סעי' ג') ולדברי המג"א (סי' תקנ"ד) שכ' דלשלוח דורון הוי כשאלת שלום, מהא דכתיב בשאלו המלך (שמואל א', י" כ"ו), ולא הביאו לו מנחה וגו' ובתרגום שם, ולא אחו למשאל בשלמי' וכו' ע"כ. הרי שהבאת מנחה היא שאלת שלום. ושאלת שלום שבזמן התנ"ך ושאלו המלך, בודאי הוי אמירת שלום ולא אמירת כפרה טבא. שהרי גם בזמן חז"ל חכמי התלמוד לא היו רגילים עדיין בצורה אחרת של שאלת שלום חוץ משלום עליך ושלום עליכם.

ואם כי מן המקרא והתרגום אין ללמוד שהבאת מנחה הוי כשאלת שלום רק כאשר הנותן בעצמו מביא את המנחה לידי מי שנותנה לו ולא כשהוא משלח ע"י אחר, כי אז י"ל דלא חשיבא כשאלת שלום לא לגבי השולח כיון שהוא אינו מוסרה לידי המקבל ואינו רואה פניו באותה שעה כלל, ולא לגבי השליח כיון שהמנחה אינו שלו, מ"מ ס"ל להרב אלפס והרמ"א שמעתיק דבריו שאין לחלק בכך וגם בשולח דורון ע"י שליח חשיבא כשאלת שלום לגבי השולח. - ועיי' שו"ת מהרי"א (חאו"ח סי' ד"ר ד"ה הנה) שכ' בקשר למש"כ הרמ"א שאין לתלמיד לשאול בשלום רבו, דהיינו דוקא בפניו ממש אצל שלא בפניו מותר, ולכן מותר לתלמיד לשלוח מנות לרבו צפורים דהוי שלא בפניו ומקיים המצוה ע"ש. ועיי' שו"ת זכר יהוסף (סי' ר"ט) שחולק עליו ודעתו דגם שלא בפניו חשיבא שאלת שלום דשליחו כמותו, אלא שאפי"ה שפיר שולח מנות לרבו צפורים ומקיים המצוה ע"ש. ועיין מזה בשו"ת שנט סופר (חאו"ח סי' כ"ח) באורך, גם לדעתו מקיים המצוה במשלוח מנות לרבו ע"ש. - אגב אעיר כי דין זה מפורש בספר לקט יושר (חאו"ח עמוד קנ"ח) שכתב ח"ל, צריך לשלוח מנות לחבירו וכו' ש' לרבו ע"כ. וזה כמבואר בשו"ת מהרי"א הנ"ל.

ו) לכן בודאי שאסור לאדם להקדים לפתח חבירו למסור לו מתנה קודם שיתפלל, ואפי' כשאינו אומר לו שלום ולא כפרה טבא, כי עלם מסירת המתנה הוי שאלת שלום ואסור.

17

בלא"ה ליתן לבית מקבל המתנה, תליא ברברבי אם רשאים דרך אגב גם למסור המתנה או לא (אות ט'). — ה) בא לבית קרובו לביקור גם אם הוא גר אחרים בבית, נכון להחמיר שלא למסור המתנות שאחו קודם שהתפלל (אות י'). — ו) לילדים קטנים המוצעים את המתנות צפה, מותר למסור המתנות גם קודם שהתפלל (אות י"א). — ז) נריך לשלוח מנות לרבו צפורים (אות ה').

סימן עד

דין תולש בשבת מן המחובר בפיו לענין חיוב — דין טפנות המעבבות קסמין ועוברין בה שמריים לענין חיוב בשבת

להשלמת ולהננת הענין שהזכרתי (סי' הקודם אות ג' ד') אמרתי להעתיק את אשר אחי בכמונים בזה.

א) שו"ע או"ח סי' של"ו סעי' יו"ד. אבל אחריו ופסוח וכל דבר הראוי לאכילה אסור להריח בו במחובר שמה יקון אותו לאכלו ע"כ. ומקורו במס' סוכה (ל"ו). ופרש"י שם ד"ה אבל אחריו דלאכילה קאי, כי מורה לי' מגשי ותליש ואכל לי' ואף אם אוכלו במחובר אין לך תולש גדול מזה עכ"ל. ובמג"א (שם סק"א) אחר שמעתיק דברי רש"י אלו כותב, ומ"מ אפשר דאין חייב עלי' דאין דרך תלישה בך כדאמר' דף ע"ג שאם זרק אבן על האילן והשיר פירומו פטור דאין דרך תלישה בך אלא ביד או בכלי וכו' עכ"ל. וכ"כ בא"ר שם (דין י"ג). אבל בשו"ע הרב שם (סעי' ט"ו), אחר שמעתיק הלשון "אין לך תלישה גדולה מזו" מוסיק וכותב, ואף שאין דרך תלישה בפיו אלא ביד בלבד ופטור הוא מה"מ וכמו שהיונק פטור מ"מ אסור מד"ם עכ"ל. הרי מה דמסק"ל להמג"א וא"ר, פשיטא לי' להרב ז"ל לקולא שחולש בפיו פטור מה"מ שאין דרך תלישה צפה. וכן ראיתי בשו"מ יוסף אומן להגאון חיד"א ז"ל בשם שו"מ הר הכרמל (תאו"ח סי' כ"ג) שהשיב על תלישה צפה שאיסורה מדרבנן. וכ"כ בשו"מ רב פעלים (ח"א תאו"ח סי' כ' סוד"ה הנה) בשם ס' שלמן עלי שטים (דיני קוצר סעי' ג') שפסק בפשיטות דנושך מן המחובר בפיו פטור אבל אסור. כן ראיתי בס' חיי אדם (הל' שבת כלל י"ב סי' א') שכ', הקוצר "ביד או בכלי חייב ופסיו אסור". הרי שאין חיוב בחולש צפה ואין איסורו רק מדרבנן (ועי' שו"מ מהרי"ל דיסקין (ח"ב קונט"א אות ל"ו) שכ' דמרש"י סוכה ליכא לאוכוחי חיוב סקילה, רק דאיכא איסורא, אבל שפיר נימא דהוי כלאחר יד ודמי ליונק מן הבהמה ביו"ט ע"כ ע"ש.

ב) ב"רם בס' חוספת שבת (סי' של"ו סק"ט) אחר שמעתיק דברי המג"א הג"ל (אות א') מביא דברי הגאון בכור שור דפשיטא לי' להיפך דס"ל, שאם נושך מן המחובר בשיניו אין לך תלישה גדולה מזו וחייב עלה, ומש"כ רש"י (שבת ע"ג) שאין דרך תלישה אלא ביד או בכלי לא בא לאפוקי רק זרק אבן על האילן ומיסיר פירות. וע"ש בבכ"ש (והוא בחי' למס' שבת דף ע"ג.) שמביא ראיות לדבריו. וע"ש מה שמביא בקשר לזה מסוגיא דמנחות (ע"י) דקאמר ואי גחין ואכיל פי' במחובר בטלה דעתו ומש"כ

ז) וכן אסור לשלוח מתנה לחבירו ע"י שליח אפי' כשהשליח התפלל כבר אם הוא בעצמו לא התפלל עדיין, דע"כ שליחת המתנה הוי ג"כ שאילת שלום כמבואר ביפה ללב הג"ל וכדמוכח מדברי המג"א, (סי' תקנ"ד) והשו"ע (יו"ד סי' שפ"ה).

ח) והשליח אפי' כשגם הוא לא התפלל עדיין אין בך כלום צמה שמוסר המתנה, כיון שאינו מוסרה בשם עצמו אלא בשם משלחו. ונראה שמוסר לו גם לומר בהגיעו לבית מקבל המתנה, כפרא טבא, כיון שהוא לא השכים לפתח חבירו לומר לו כפרא טבא, אלא כדי למסור לו את המתנה בשם משלחו דבר המותר לו כאשר ביארתי, וכיון שהוא נמצא כבר בבית חבירו מותר לו גם לומר כפרא טבא, דדוקא כשאינו הולך לבית חבירו אלא להקביל פניו או אסור לומר אפי' כפרא דמרי טב כמבואר בשו"ע (סי' פ"ט סעי' ב') אבל בכנ"ד אין איסור בדבר. — יתר על כך כי כנ"ד אפי' שלום מותר לו לשליח לומר לבעה"ב, לדעת הפרמ"ג כיון שהוא משכים לפתח חבירו לזורך אחיה דבר כמבואר בביאור הלכה (שם ד"ה ואפי') ע"ש. וכן ראיתי מפורש גם בפר"ח (שם אות ב') שאם הוטרך ללכת שם לשום ענין גם שלום מותר ע"ש, אבל מדברי הב"ח והגר"א משמע דלומר שלום אסור גם בכה"ג עיי' ביאור הלכה הג"ל.

ט) לפי מה שביארנו (אות ו') דנתינת מתנה הוי כאמירה שלום — ולא כפרא דמרי טב — יולא, שגם אם נותן המתנה או שליחו בלא"ה משכימין על פתחו של חבירו לזורך דבר המותר, אסר להם למסור המתנה לבעה"ב, להב"ח והגר"א הג"ל (אות ט'), אבל להפרמ"ג והפר"ח (שם) מותר.

י) מעתה בנדון אשר לפנינו מקום לדון להחיר. שאם כי הוא בא לבית בנו קודם שהתפלל הרי אינו בא לשם כדי לשאול בשלומו ובשלום בני ביתו אלא כדי להתעכב ולדור שם משך ימי ביקורו אלס, שלדעת הפר"ח והפרמ"ג מותר בכה"ג אפי' בשאילת שלום ממש כלעיל (אות ט'). ומסירת דורון אפשר דגם להצ"ח והגר"א (שם) מותר. דיתכן כי דוקא הבאת דורון ומסירתו או שליחת דורון ומסירתו, דהיינו ההשכמה לפתח חבירו ומסירת המתנה ביחד נחשבו כשאילת שלום. וכך מורה לשון המקרא (לעיל אות ה') ולא "הביאו" לו מנחה. ומ"מ נכון להחמיר בזה.

יא) ב"רם אם ילדים קטנים שואלים ודורשים על דבר המתנה, נלע"ג בס"ד שמוסר לתת אותן להם גם קודם שהתפלל, דכיון שהם דורשים את המתנה ושואלים אותה צפה, שוב הוי נתינת המתנה רק כמשיב שלום שמוסר גם קודם התפלה לכו"ע.

העולה להלכה: א) משהגיע זמן תפלת שחרית, אסור לאדם להשכים לפתח חבירו למטור לו מתנה קודם שהתפלל, ואפי' כשאינו אומר לו שלו' ואפי' לא כפרא דמרי טב (אות ו'). — ב) קודם שהתפלל אסור לו לשלוח דורון גם ע"י שליח שהתפלל כבר (אות ה'). — ג) מותר להיות שליח למסירת דורון גם אם לא התפלל עדיין (אות ח'). ובהגיעו לבית מקבל המתנה מותר לו גם לומר כפרא דמרי טב. ואם מותר לו לומר שלום, תליא ברברבי (שם). ד) אם נותן המתנה או שלוחו צריכים

בעזהש"ת

ספר

אוצר הלכות

חלק ראשון

סימנים א' - קכ"ז

והוא "אוצר הלכות" מדברי השו"ע ונו"כ ומספרי הלכה ושו"ת מגדולי הפוסקים מקמאי ובתראי עד גדולי זמנינו, בהלכות השייכים להלכות שבת, מסודר על סדר הסימנים בשו"ע, באופן קיצור ובלשון צח וקל השוה לכל נפש

מהדורת לאנדא

נלקט ונסדר בס"ד ע"י הצב"י

אברהם צבי פריעדמאן

דומ"ץ דק"ק אור פני יהושע גאלאנטא

שנת תשע"ו לפ"ק

מהדורא חמישאה

אסור לאדם לילך לבית חבירו יי אפי' לאביו ואמו (עי' לקמן) ליתן להם שלום, או בשביל אמירת צפרא דמרי טב, יי אבל אם הוצרך לילך לחצר חבירו בשביל דבר אחר, ואגב זה הולך נמי לכיתו כדי לומר צפרא דמרי טב מותר, אבל בשביל אמירת "שלום" אסור גם בכה"ג.

77 כ) הפוגע את חבירו בשוק, יי הפוגע את חבירו בשוק או בביהכ"נ, יש מתירים ליתן לו "שלום", ויש אוסרים וס"ל דאינו מותר אלא אמירת צפרא דמרי טב, יי ואם כבר אמר ברכת השחר יש להקל גם באמירת "שלום", יי ומנהגינו להקל ליתן "שלום" כשפוגע בחבירו שבא מן הדרך, יי וכן הבא מן הדרך ונכנס לביתו קודם התפלה, מותר לבני הבית ליתן לו שלום כרגיל, ובכל ענין המחמיר תע"ב.

78 כא) ההולך בביהכ"נ ממקומו למקום חבירו, יי ההולך ממקומו למקום חבירו בביהכ"נ ליתן לו שלום, ג"כ אסור כמו במשכים לפתחו, ואסור אפי' באמירת צפרא דמרי טב, יי וי"א דלא קפדו אלא כשהולך "לפתח חבירו" ממש, ולא כשהולך למקומו ואינו אלא כפוגע בשוק.

כב) אדם שהוא גבר אלים, במקום שיש לחוש לאיבת האיש שאם לא יאמר לו שלום או צפרא דמרי טב יבא לידי איבה, יי יש להקל ללכת לביתו ואם אפשר יתן לו ידו בלא אמירת "שלום" (עי' לקמן דה קיל טפי), יי ואם פגעו בשוק או בביהכ"נ (ולא הלך למקומו) יש להקל גם באמירת "שלום".

פתח האוצר

79 זח. עי' בספר אהלך באמיתך (פכ"ג ס"ו) דדוקא בחבירו בן עירו יש להחמיר כמ"ש השו"ע, אבל באורח שבא מן הדרך כיון דמדינא מותר אין לשנות מן המנהג ומותר ליתן לו שלום, ומרן הגה"ק מצאנו זי"ע נהג להושיט ידו לפני התפלה לאורח שבא מן הדרך בלי אמירת כלום, ולאחר התפלה חזר והושיט לו ידו ואמר "שלום עליכם" (הרי חייס אית מ"א).

א. פרי מגדים (א"א סק"ו) ודרך החיים ומ"ב (נסק"ט).

בא. אשל אברהם (נטענטש) ותורת חיים (סק"ו).

כב. פרי מגדים (א"א סק"ט) הו"ד במ"ב (סק"ו) וכף החיים (סק"ט).

כג. מ"ב (נט) כיון דשרי מדינא, ועי' מ"ש לעיל דבביהכ"נ יש מתירים אפי' כשהלך למקומו.

על הט"ז (סק"ג) דסובר דמנצח"ה דהיא עיקר זמן תפלה אסור, והטעם כיון דבשעת הדחק יכול להתפלל מעלוה"ש מיקרי זמן תפלה.

נד. כ"כ הפרי מגדים (א"א סק"ט) ודרך החיים ומ"ב (סק"ו) וכף החיים (סק"ט).

נה. שו"ע (נט), וכמ"ש המ"א (סק"ו) ושאר אחרונים, דעיקר האיסור להקביל פני חבירו קודם שמקדים פני השכינה, אבל כל שאינו הולך לחבירו כדי לקבל פניו, רק לאיזה צורך, כגון לראות איזה דבר, או ליתן או ליקח ממנו איזה דבר, אין איסור בדבר, ועי' בבה"ל (ד"ה אפי') דאם משכים "לפתח חבירו" (ולא להציג) לראות שם איזה דבר, ואגב זה נותן לו "שלום", דעת הפרי מגדים (א"א סק"ו) להתיר, ומדברי הב"ח וגר"א משמע דגם בכה"ג אסור.

נו. שו"ע (נט).

נז. מ"ב (סק"ו) בשם הפרי מגדים (א"א סק"ט) ודרך החיים.

להזהיר
רושים
תפללו
ב בזה

השחר

ת"כ סי'
ים מ"ש
א' יבאו
מפורסם
ותפילין
מזהיר
כבר של
לעשות
ש ומתו
ג"כ ט"ו
ד: אפי'
התלמיד
בשום
התורה"ק
כ בסוף
מדינא
שר לא
החקרים
ונטוים
ן רואה
כלומר
אבל
ז מצוה
כתבים,
יק וכו'
עכ"ל"ק,
לו בזה
לעשות
לבטל

זו ועי'
ל' בזה

בעזרה ש"ת

זה השער לד' צדיקים יבואו בו

ספר

ויברך דוד

ה"א

על שאלות המצויות מידי יום ביומו

בהלכות תפלה

לפי סדר השו"ע סימנים פ"ח-ק"ו

מהדורות לאנדא

כל אלה חוברו יחדיו בעזרת ד' יתברך ויתעלה

ע"י הצעיר באלפי

ישראל דוד הארפענעם

רב דביהמ"ד "ישראל והזמנים"

מח"ס ישראל והזמנים ג"ח, שו"ת ויברך דוד ב"ח

ספר חינוך ישראל, ס' נשמת ישראל, שו"ת מקדש ישראל ח"ח

שו"ת נשמת שבת ד' חלקים, וש"א"ס

ט"ו שבט תשפ"א לפ"ק

ברוקלין נ.י.

לו שלום הוי כמשכים לפתו החיים, מיהו הגה"ק מבו אברהם מיקי

ובזה תלוי במי שהגיע ו (על שבת או יו"ט

והולך לבית מדרשו להתפלי מותר לילך למקומו של עליכם' קודם התפלה [ויז הגה"ק בעל דברי חיים להאורחים קודם התפלה וז התפלה נתן להם ידיו שנית עליכם (דרכי חיים אות מ" בקו' תמר יפרח (אות ס' זי"ע].

• **נראה** דמי שכבר התפי שלום לחבירו ושוב מותר להלה להשיב כמ"ב סקט"ז

• **בסו"ם** אהבת חסד עם מהגר"ק שאנ עצוב ודואג, שע"י שיקדינ משמחו וגומל אתו חסד אס התפלה עכ"ד, ולא נראה מזה להחיות נפש העצוב, המקובלים לקבל על עצמ לרעך כמוך, כש"כ

לפ"פן לחבירו לומר לו קודם שהתפלל א הטעלעפאון לומר לו ג' כמקדים לפתח חבירו לומ דאסור (ואפילו לאביו או שהם זקנים או חולים ועיק חסר להם) דקריאה על הנ לפתחו [ומצינו נמי לנ 'גוט-מארגן' הוי כשאלת

סימן נ"ב

שאלה - שונות באיסור שאילת שלום, ומהו לאחר שכבר אמר ברכות התורה, או ברכות השחר.

שאלה - אורח חשוב נכנס לביהכ"נ - מהו ליתן לו שלום.

תשובה - אסור לילך לקראת חבירו ליתן לו שלום (או אף לומר לו צפרא דמרא טב) אפילו אביו או רבו, ואם פגעו (בגרד) מותר, והמנהג אף כה"ג רק לומר לו צפרא דמרא טב (וכן יכול לומר 'ברוכים הבאים') וכש"כ דמותר לנענע לו ראשו גרידא, ולהראות לו פרישת שלום בידו, ולאחר שאמר מקצת ברכות יש להקל יותר.

בשו"ע (סי' פ"ט ס"ב) שאסור להקדים לפתח חבירו ליתן לו שלום (או לומר לו צפרא מרא טב) ורק אם ממילא הוצרך לילך דרך שם מותר לומר לו 'צפרא דמרא טב' (אבל לא 'שלום' שהוא שמו של הקב"ה), ועיי"ש בפמ"ג (א"א ט') דלהקדים לפתחו לומר לו שלום אסור 'אפילו לאביו או לאמו ולרבו' (ואף שהוא מצוה דאורייתא, הוא מצוה הממתין) וכ"ה בדרך החיים, ומסתבר דהיינו אפילו הגיע עתה מארץ רחוקה (כגון מארץ ישראל), ויוצא דאילו לילך לפתחו ולומר לו צפרא דמרא טב אסור, וע' להלן שי"א שאם פגשו בדרך ממש שמותר אף ליתן לו שלום [ואף שבשו"ת שכות יעקב (ח"ב סי' כ"ב) נוטה דלפתח אביו או רבו שפיר דמי להשכים ליתן להם שלום, אבל המ"ב (סק"י) נקט לאיסור כהפמ"ג, ועשו"ת בצל החכמה ח"ה סי' ע', שהוקש כבודם לכבוד המקום].

ומבואר שם בפמ"ג (א"א ז') דה"ה לילך ממקומו למקום חבירו בביהכ"נ לומר

מאז איסור עשיית צרכיו, וכ"כ בשו"ע הרב (סי' ע' ס"ה) ושם במ"ב (סי' ע' סק"ג ובשעה"צ שם) משם כמה אחרונים, ומד' הא"ר המובא במ"ב (פטי"ז) יוצא שהאיסור מתחיל 'מחצי שעה' שלפני עלוה"ש (אא"כ יאמר תחילה את הברכות) ובכה"ל בסי' ע' שם מספק"ל בזה, ובמ"ב (סקל"ז) מביא מחלוקת בזה (ובדה"ח מיקל), ועל כן טוב שיאמר ברכות מקודם (ובשו"ע הרב הנ"ל מבואר להתיר בהחי שעה).

אבל דעת הטו"ז (סי' פ"ט סק"ג) הוא דדוקא איסור 'אכילה' מתחיל בעלוה"ש, לא איסור 'עשיית חפציו' (ושאלת שלום) דזה אסור רק אחר נצה"ח (שאו הוא עיקר זמן תפלת שחרית) והטעם בפמ"ג (שם בא"א, ובמשב"ז סק"ג) דדוקא אכילה שהוא מחמת לאו דלא תאכלו על הדם וגו' חמירי טפי, משא"כ איסור עשיית חפציו דרבנן [ובזה יש מקום להקל בימות הקיץ להשוכנים במעונות הקיץ ובמשך ששת ימי המעשה הם נמצאים בעיר לצורך פרנסתם, שמותרים ליסע להעיר באשמורת הבוקר קודם נצה"ח אף שכבר עלה השחר, ואין בו משום איסור עשיית חפציו].

ונראה להקל עכ"פ כשג"כ יאמר לפניו מקצת ברכות, שהלא בלא"ה מביא הרמ"א שיש מקילין בכה"ג, אף שסיים עלה שיש להחמיר (וע' בדברינו בסי' נ"ב נ"ד דלאו שפיר דמי להקל בזה) מ"מ בנידונינו בצירוף דעת הטו"ז יש להקל.

ודע שאיסור אכילה לפני התפלה הוא משום 'גאווה'. ואיסור עשיית צרכיו הוא כדי שלא יפנה לכו לשום דבר עד שיתפלל. ואיסור שאילת שלום הוא משום 'שצריך להקדים כבוד המקום' לכבוד בשר ודם.

★ ★ ★

שאלת שלום בת"ב, ושאלת שלום לאשה, ושאלת שלום לאבל, וע' בס' נשמת ישראל סי' כ"ן, שו"ר בס' אהלך באמיתך לבעל בצל החכמה ז"ל (פ"ה סל"ב) שמיקל לטלפן להיוצא לדרך כשלא יוכל להשיגו אחר התפלה, דלא חשיב משכים לפתחו ממש (אלא כפגעו בשוק), ויאמר לו לך 'שלום' שאינו שמו של הקב"ה, ובנוגע לטלפן לחבירו שבא מן הדרך לפרוס בשלומו כתב שם (בפכ"ב סל"ה) שיש לאסור, אלא שמשפ"ק"ל מהו אם לא יוכל להשיגו אחר התפלה, וכי שמסתבר להתיר עכ"פ ברבו (ואכיו), ובס' פניני הלכה מביא מבעל קות"ש ז"ל שפסק ותנא דגם לקרוא דרך הטעלעפאן חשיב משכים לפתחו, והכי מסתבר דמה שנא, וזיל בתר טעמא. L

★

→ שאלה: ליתן שלום כשפגע את חבירו בדרך.

תשובה - מדינא מותר ליתן (ולומר) לו שלום, אבל יש להחמיר לומר לו צפרא דמרא טב (או ברוכים הבאים).

בשו"ע שאם פגעו בדרך מותר ליתן לו 'שלום', אבל י"א דאפילו בכה"ג לא יאמר לו שלום אלא 'צפרא דמרא טב' (מטעם שני כדי שיתן לב שהוא אסור להתעכב בדברים אחרים כלל עד שיחפ"ל. ראב"ד), ואיתא בשו"ע הרב (ס"ג) שאף שמדינא מותר אבל המנהג להחמיר, וכ"ה בדרך החיים שכן הנהיגו קדמונינו לאסור, ובס' שלחן שלמה (הקדמון) כ' שטוב להחמיר, ובחיי"א (טז"ב) סתם לאיסור, ובקיצשו"ע (ח"ה) הלשון שנכון לשנות, ועצה יעוצה שרק יניד לו ראשו (עשו"ת תשובות והנהגות ח"א סי' ע"א).

ודע שבמחצתהש"ק (סוסק"ח) מספק"ל לומר דלא הקילו באמירת 'צפרא דמרא טב' אלא במקומות שבדרך כלל פורסין בשלום, וא"כ כשיאמר צפרא דמרא טב הוי שינוי ויזכור שלא

לו שלום הוי כמשכים לפתחו ואסור, וכ"ה בדרך החיים, מיהו הגה"ק מבוטשאטש ז"ל באשל אברהם מיקל בזה.

ובזה תלוי במי שהגיע למקום רבו האדמו"ר (על שבת 'או יו"ט או שאר הזדמנות) והולך לבית מדרשו להתפלל עמו שחרית אי שוב מותר לילך למקומו של רבו ליתן לו 'שלום עליכם' קודם התפלה [נידוע שבכגון דא מרן הגה"ק בעל דברי חיים ז"ל היה נותן ידו להאורחים קודם התפלה ולא אמר כלום, ולאחר התפלה נתן להם ידיו ובירכם בברכת שלום עליכם (דרכי חיים אות מ"א), והיינו נמי המובא בקו' תמר יפרח (אות ס"ח) ממרן מסאטמאר זי"ע].

• **נראה** דמי שכבר התפלל יכול לכתחלה ליתן שלום לחבירו שלא התפלל עדיין, ושוב מותר להלה להשיב לו שלום כמו שמביא במ"ב סקט"ז מהדה"ח.

• **בסו"ס** אהבת חסד עם פי' ארחות חסד בתשו" מהגר"ק שאפילו אם רואה אדם עצוב ודואג, שע"י שיקדים לפרוס בשלומו הוא משמחו וגומל אתו חסד אסור ליתן לו שלום קודם התפלה עכ"ד, ולא נראה דאין לך מצוה גדולה מזה להחיות נפש העצוב, אדרבה מבואר בספרי המקובלים לקבל על עצמו לקיים מצות ואהבת לרעך כמוך, כש"כ לקיימו בפועל.

← **טלפן לחבירו לומר לו גוט-מארגן**. להנ"ל קודם שהתפלל אסור לצלצל לחבירו על הטעלעפאן לומר לו 'גוט מארגן' דזה הוי כמקדים לפתח חבירו לומר לו צפרא דמרא טב דאסור (ואפילו לאביו או אמו או רבו, אם לא שהם זקנים או חולים ועיקר כוונתו כדי לוודע מה חסר להם) דקריאה על הטעלעפאן הוי כמקדים לפתחו [ומצינו נמי לכמה דברים דאמירת 'גוט-מארגן' הוי כשאלת שלום כגון לגבי איסור

שאלת שכבר השחר.

יביהכ"נ 'ם.

חבירו ה לומר וביו או והמנהג נרא טב וכש"כ גרידא, ולאחר י יותר.

פ לפתח מרא טב) תר לומר הוא שמו להקדים אביו או זא, הוא ר: דהיינו ן מארץ לומר לו אם פגשו ם [ואף ם דלפתח ם שלום, ועשו"ת ז לכבוד

ה לילך י"נ לומר

לשהות כנ"ל, משא"כ כהיום שדרך כל אדם לומר (כשפוגש חבירו בדרך) צפרא דמרא טב יתכן שגם זה אסור (להראב"ד הנ"ל כדי שיזכור), ולדידיה כשפוגש את חבירו בשוק לא יקדים לו באמירת 'צפרא דמרא טב', וחכ"א העיר שמ"מ גם כהיום אין פורסין בלשון הקודש 'צפרא דמרא טב' רק אומרים 'צפרא-טבא' בלשון אידיש והיינו 'גוט-מארגן', שוב י"ל דאמירת 'צפרא דמרא טב' בלשון ארמי הוי שינוי, ובפרט שמוסיפין תיבת 'מרא' (אלא שצ"ע שמסתבר דגם במקום המחצהש"ק היו פורסין בלשון אידיש), ובפרט שבאמירת צפרא 'דמרא' טב הלא הוא מקדים להזכיר שמו של הקב"ה, על כן נראה דשפיר דמי, שו"ר נמי בשו"ת שלמת חיים (סי' פ"א) שישנה שאם רגיל לומר בלשון אשכנז גוט-מארגן יאמר צפרא-טבא (ואם רגיל בצפרא-טבא יאמר בלשון אשכנז) עיי"ב, מיהו נהגו הרבה גדולי ישראל להקדים לברך את חבירו בשוק כבוקר באמירת גוט-מארגן בלשון המדוברת ונכסתימת החיי"א (טו"ב) דאם פגעו בשוק מותר לומר לו צפרא דמרא טב בין בלשה"ק ובין בלשון אשכנז, ומשמע שאי"צ לשנות, ועיי"ש סי' פ"ב] ואף החשיבו זה למצוה של אהבת ישראל, ושמקיימים בכך מצות 'ואהבת לרעך כמוך' (כמובא משם האריז"ל לקבל על עצמו מצוה זה לפני התפלה), ולא הצריכו שינוי (להפוך ולומר צפרא דמרא טב, לא גוט-מארגן), וראיתי בס' תורת חיים שאם פגע חבירו 'בביהכ"נ' גם להי"א מותר לומר לו שלום, שלא שייך הטעם כדי שיתן על לבו שאסור להתעכב בשום דבר עד שיתפלל דהא עומד להתפלל עיי"ב, ואכתי צ"ע מהו כבתי כנסיות ובתי מדרשות שבזמנינו שיש מנינים תכופים זה אחר זה שיתכן שיתעכב ויתאחר מלהתפלל (מלבד אם כבר לבוש טו"ת).

• **ובס'** אוצר הלכות מביא מס' אהלך באמיתך (פכ"ב סל"ו) שמצדד דלאורח הבא מן הדרך מותר ליתן שלום כרגיל כשפגעו, דמה

דמבואר בשו"ע דהמנהג שאף בפגעו ישנה ויאמר צפרא דמרא טב, זה דוקא לחבירו בן עירו (שלא ראהו זמן מה) אבל חבירו 'הבא מן הדרך' לא ישנה ממנהג העולם ויתן לו שלום כרגיל, ושכן המנהג, כיון שמדינא מותר ליתן לו שלום בפגעו בדרך עיי"ב [ובס' ע"כ ע' רמ"ט] מיקל נמי עפמש"כ בתוס' אנשי שם (פ"ג דביכורים סומ"ג) דמצוה להקדים שלום לאיש שבא מן הדרך, שהכינה מתלווה עמו בדרך, מיהו מסתבר דלאו מצוה גמורה הוא].

ודבר חידוש ראיתי משם ס' קב הישר (סופ"י) שבגלותינו מוכרחים להקדים שלום לכל אדם אפילו בשחרית קודם התפלה וכו' וצ"ע אם כוונתו גם לגויים..

ובס' אמת ליעקב מביא מהגר"י קמנצקי ז"ל דמותר לומר לחבירו 'העללאו' דרק על שאילת 'שלום' שהוא שמו של הקב"ה הקפידא, ונראה דמיירי בפגעו בדרך (או כשהלך לראות איזה עסק) דהא אסור להשכים לפתחו אפילו רק לומר לו צפרא דמרא טב.

צ"צ להוריו כבוקר קודם תפלתו לסדר → **צרכיהם** יל"ע מהו לצלצל לאביו ולאמו בבוקר כדי להתעניין בשלומם, דלכאורה לשם שאילת שלום גרידא אסור אפילו אם לא יאמר להם תיבת 'שלום' רק ישנה ויאמר 'צפרא דמרא טב' או גוט-מארגן (דהוי כמקדים לפתחם), אבל אם הוא כדי להתעניין במצבם לידע מה צריך להם דמותר (והוי חפצי מצוה).

אמר כבר 'מקצת ברכות' - מחלוקת. כשו"ע → מובא דיעה שאם אמר מקצת ברכות מותר נמי כריעה לפניו (באמירת צפרא דמרא טב), ועיי"ש בטו"ז דמ"מ זה לא מהני כלל לגבי אמירת שלום, ומהני רק לכריעה לחוד, וכ"כ בשו"ע הרב ובס' עול"ת, ובס' מקו"ח לבעל חו"י ז"ל, ובביאור הגר"א (ס"ג, דלענין שא"ש ודאי בתפלת

י"ח איירי). מיהו בלבוש אית שאילת שלום, וכ"ה בס' ש' ובה"ח מבואר דאינו מותר ל שכבר אמר מקצת ברכות וג' הולך למקומו) ועמש"כ עוד (בנוגע להתעסק בצרכיו ל שאמר מקצת ברכות

ומסתבר דכשמהני מקצו באמירת 'ברכות

לו שייכית להתפלה כלל, 'ברכות השחר' דג"כ לא ש

צ"ע לחבירו לאחל ל דמזל-טוב מותר ל

התפלה, וכעין מה שכתבנו א"ד) דמותר ליתן מזל טוב (בנתינת היד) וע"נ שו"ת שב דמותר לומר מז"ט, ואולי לפתחו או לילך למקומו (וא מז"ט, שעיקרו אינו אלא בר חברים וכדומה (ובפרט אנ דרכי שלו

וממילא בנוגע השאלה מ לחללקא של בנ

להם "מזל טוב", ומהו שיל מילה כדי לאחל מז"ט להו דמותר דזה לא הוי כהקדמ כדי לברכס בעת שמחתם ולמעשים טובים [ולאחר ש' מכבדים אותו להשתתף שמותר דהוי תגלח

וכן בנוגע ברי"מ (אפילו לאחר הברית) שפיר יגיע קודם הברית) פשוט עוברת ממש להיות בפועל לקיים ברכ עם

וצ"ע מי שעיקר כוונתו לשם ידידות, לא כדי לברכו אי אצלו חשיב כדרישת שלום. ובכלל י"ל דלפ"מ שאיתא בזה"ק (בלק דף קצ טו"ב) דאסור לברך לבר נש קודם שיתפלל וכו', מובא בכפה"ח (סקי"ג) ועפ"ז כ' שם שאסור לעשות השכבה למת קודם התפלה דזה כמו ברכה לחיים, ולפ"ז כל סוגי ברכה אסור, וצ"ע אם נקטינן כן להלכה. L

→ **דסתם להשכים לבית חבירו כדי לקבל פניו.**

אלא שבנוגע לילך לבית חבירו לקראת 'חלאקא' של בנו יש לדון לאיסור ממה שמבואר בשו"ע דלילך לבית חבירו כדי להקביל פניו אסור אפילו באמירת צפרא דמרי טב גרידא (והטעם בלבוש כי איך יקביל פני אדם קודם שיקביל פני השכינה יתברך). משמע דלהשכים לפתחו הוא איסור עצמי משום הכבוד שנותן לו (לא מצד איסור דרישת שלום) מקודם שנותן כבוד לאלקיניו יתב"ש, וכמשמעות הגמ' (ברכות דף יד.) א"ר כל הנותן שלום לחבירו קודם שיתפלל כאילו עשאו במה, שנאמר חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא וכו' ושמואל אמר 'במה חשבתו לזה' ולא לאלוה וכו' ופרש"י כשיש לכם לעסוק בכבוד המקום אל תתעסקו בכבוד אדם.. במה חשבתו לזה שהקדמתו כבודו לכבודי, וכ"י מדברי תר"י המוכא בב"י, וממילא שיהא אסור בכל אופן, וכיו"ב כ' בערוה"ש שם (סי"ח) דאז אסור אפילו בלא אמירת צפרא דמרי טב, ואפילו בלא דיבור, וממילא שיהא אסור לבקר את חבירו (לכבודו) ולשוחח עמו על הא ודא קודם התפלה, מיהו צ"ע אם נקטינן כן להלכה (אף שהערוה"ש כ' שכן יש להורות) שלא נזכר בהדיא כן בשאר הפוסקים, ומשו"ת הלכות קטנות (ח"ב סי' ד') יוצא שאסור למשרת לשמש את אדונו קודם שיאמר מקצת ברכות וקר"ש משום 'במה נחשב', אבל בשו"ת שבו"י (ח"ב סי' כ"ב) מיקל חדא (מפני שאינו אסור אא"כ משכים לפתחו, ועוד)

י"ח איירי). מיהו בלבוש איתא שבכה"ג מותר אף שאילת שלום, וכ"ה בס' שלחן שלמה הקדמון, ובדה"ח מבואר דאינו מותר אלא בתרתי לטיבותא שכבר אמר מקצת ברכות וגם פגעו בדרך (ואינו הולך למקומו) ועמ"ש"כ עוד בזה להלן בס"י נ"ד (בנוגע להתעסק בצרכיו קודם התפלה לאחר שאמר מקצת ברכות ותפלות).

ומסתבר דכשמהני מקצת ברכות דסגי נמי באמירת 'ברכות התורה', אף שזה אין לו שייכות להתפלה כלל, ולא גריעי מאמירת 'ברכות השחר' דג"כ לא שייכי להתפלה ממש. L

לפי דף לחבירו לאחל לו מזל טוב. נראה דמזל טוב מותר לומר לחבירו קודם התפלה, וכעין מה שכתבנו בס' נשמ"י (סי' כ') א"ד) דמותר ליתן מזל טוב לאבל בתוך השבעה (בנתינת היד) וע"נ שו"ת שבט הלוי (ח"י סי' ט"ו) דמותר לומר מז"ט, ואולי אף מותר להשכים לפתחו או לילך למקומו (ואף שנותן לו ידו) לומר מז"ט, שעיקרו אינו אלא ברכה, לא לאהבת וכבוד חברים וכדומה (ובפרט אם יש בזה גם משום דרכי שלום).

וממילא בנוגע השאלה מהו קודם התפלה לילך לחלאקא של בני משפחתו כדי לאחל להם "מזל טוב", ומהו שילך למקום סעודת ברית מילה כדי לאחל מז"ט להבעל ברית, להנ"ל י"ל דמותר דזה לא הוי כהקדמת שאילת שלום, אלא כדי לברכס בעת שמחתם לגדלו לתורה ולחופה ולמעשים טובים ונלאחר שכבר הוא שם י"ל שאם מכבדים אותו להשתתף בעצם הגילוח יתכן שמותר דהוי תגלחת של מצוה).

וכן בנוגע ברי"מ (אפילו אם משער שכבר הוא לאחר הברית) שפיר דמי כנ"ל (דאילו אם יגיע קודם הברית) פשוט דמותר דהוי מצוה עוברת ממש להיות בפועל בשעת הברי"מ (וכן לקיים ברב עם הדרת מלך).

זה ויאמר דו (שלא דרך' לא יל, ושכן ם בפגעו יקל נמי ז סומ"ג) ן הדרך, בר דלאו

- (סופ"י) לום לכל וצ"ע אם

צקי ז"ל דרק על הקפידא, לראות יפילו רק

ו לסדר י לאביו דלכאורה אם לא ר צפרא ר כמקדים במצבם מצוה).

. בשו"ע זות מותר דא טב), זי אמירת דו"ע הרב י"י ז"ל, י בתפלה

דלא קיי"ל כשמואל הנ"ל [נועבדא ידענא ממרן מסאטמאר זי"ע שהלך לבקר רבנים גדולים אחרים קודם שהתפלל (ושמועה שמענו כן מעוד איזה גדולים), וי"ל דלצורך מצוה מותר לכו"ע, וצ"ע] וע' להלן, וע' בס' תהל"ד (סק"ב) דמשמעות הדברים דבלא שום דיבור מותר, ורק באמירת צפרא דמרי טב אסור מסברא, ולאחר שאמר מקצת ברכות יש להקל בזה... L

76 לנחם אבלים קודם התפלה. מסתבר להיות, ולא חשיב כמקדים לפתחו לשאלו שלומו, אלא כדי לקיים מצוה, וע"נ בס' אשי ישראל מה שמביא בזה (ומהגר"ק מביא שמתיר אם פגע בהם, משמע דלילך לביתם אסור אף בזה), ובפרט אם הוא יום האחרון של השבעה שאם לא ילך עכשיו אימתי ינחמם (שבינתיים יקומו) דמותר דהר"ל מצוה עוברת. L

77 לילך לבית חתן להוליכו לבית הכנסת (שוהל-פיהרין) ולברכו בברכת מזל-טוב. מותר. דעצם הולכת החתן לביהכ"נ אין בזה איסור של הקדמת שלום, ומה שמאחל לו מזל-טוב הוא דרך אגב ובכלל כתבנו למעלה שי"ל דברכת מזל-טוב גרידא מותר (ובפרט שיש בזה מצות שמחת חתן), וכן מובא משו"ת שבט הקהתי (ח"ו סי' תע"ה) להתיר מאחר דאדרבה מביאין אותו כדי להתפלל, ומזמרין על הדרך לכבודו שירות ותשבחות להשית"ב, ועעשו"ת משנת יוסף (ח"ה סי' כ'). L

78 ליתן מתנה לחבירו קודם התפלה. כ' בשו"ת בצל החכמה (ח"ה סי' ע"ג) שהיות שבעלמא נתינת מתנות חשיב כשאילת שלום על כן אין נכון ליתן מתנות קודם התפלה, כגון אורח שהגיע לעיר והביא מתנות לקרוביו או מכיריו, מיהו אם הוא דר עמם בבית י"ל דמותר דהוי כפגעו בדרך, אבל אם מתאכסן במלון לא ילך לגביהם למסור להם המתנות (ואם הביא לקטנים והם תובעים המתנות י"ל דהוי רק כמשיב להם

שלום עיי"ש (וזה מצוי נמי כמענות הקיץ כשהגיע כלילה ובניו הקטנים היו ישנים אז, ובבוקר פוגשם), ויש לפקפק שי"ל שפגעו בדרך שיותר ליתן להם שלום הוא משום שזמן נתינת שלום הוא אז והלה יפגע בלאו הכי, אבל נתינת מתנה זמנו כל היום. L

→ קודם התפלה לדבר רק בלשון הקודש. והנה איזה ספ"ק כתבו ליעץ להרגיל את עצמו לדבר קודם התפלה רק בלשון הקודש (לא בשפה המדוברת כמו אידיש) כדי שלא להאריך בשיחה קודם התפלה, ונראה למצוא סמוכין לזה מדברי הראב"ד הנ"ל שאף שמדינא אם פגע את חבירו בשוק דמותר ליתן לו 'שלום', אבל הנהיגו דאפילו בכה"ג לא יאמר לו שלום אלא צפרא דמרא טב 'כדי שיתן לב שהוא אסור להתעכב בדברים אחרים כלל עד שיתפלל', וממילא שיש לומר נמי כן בכלליות הדיבור, וכן מביא בס' אשה"א (פי"ט) מבעל קות"ש ז"ל שאם פגש חבירו לפני תפלת שחרית אין להתעכב ולדבר עמו בענינים של רשות. וכיו"ב כ' בשו"ת תשובות והנהגות (ח"א סי' ע"א) שיש ללמוד מאיסור שאילת שלום קודם התפלה איך חייבים להשתדל לא לדבר הרבה לפני התפלה במילי דעלמא (קודם שסח ומתפלל ומבקש צרכיו מהקב"ה).

בגמרא דכרינו הנני להביא מעשה רב מהגה"ק ר' יאקעל'ע ז"ל אדמו"ר מפשעווארסק שבחיי חותנו הגה"ק ר' איציק'ל ז"ל קיבל פני האורחים שהגיעו לבית מדרשו לפני התפלה בשאילת שלום ובהמצאת צורכיהם, ופעם כשהתארח שם אורח ת"ח ובעל מקובל והיה מנהג הנ"ל זרה בעיניו, אמר להגר"י הנ"ל "נרנו קודם התפלה", ענה והשיב לו בלשון שאלה מה אתה סובר דמש"כ האריז"ל לקבל על עצמו קודם התפלה מצות 'ואהבת לרעך כמוך' זה רק "בדרך תחינה" לאומרו מתוך הסידור, זה צריכין לקיים בפועל (היוצא מהנ"ל דלקבל פני אורחים

(בשא"ש ו) סידור

סיכ

שאלה - או ממרח האם מותר לנסו תעופה) להבי לביתם. וכשפוגג להם "י

תשובה - שו כשפו

בדרך כבוד [ו] מקודם]. מסתבר

אינו כדי לקבל פנ עליכם, רק כדי לע עיקר מצות כיבוד (ולסייע להם עם כ לפני התפלה (שאו : עוברת), וכיון שפוג שלומם, כמו במי שבשו"ע סי"ג [ואף אינו מותר אלא לוכ אסור לילך לקבל פנ (כמשכ"ש במג"א כ מעקם דרכו לקבל פ ועל פניהם ממש, י כרגיל מפני מצות כי (א"א סק"ז) דאם הו איזה סיבה אחרת, כמו בפגעו בדרך לראות איזה עסק ה אז אסור באמירת ל צפרא דמרא טב), כתבנו שהמנהג לה לומר לו שלום רק

זה אביו שאי"צ להחמיר דעלול להיות נפגע מזה, שאינו אומר לו 'שלום עליכם' בדרך כבוד כראוי לאב ואם (ויל"ע אם מספיק שיאמר להם 'ברוכים הבאים').

אביו נוסע בבוקר לדרך מהו לילך לביתו להפרד ממנו קודם שהתפלל. יש לדון אם גם זה בכלל דרישת שלום, או זה רק בכלל 'ברכה' שהולך אצלם לברכם לנסוע בדרך צליחה, והוא רק כאמירת מזל-טוב שכתבנו להקל בסימן הקודם, ומסתבר דלילך אצלם לברכם כנ"ל דמותר (ולאחר שנמצא שם כבר מותר לסיים בברכת 'לחיים ולשלום'), ובשו"ת בצל החכמה הג"ל דן מהו לילך אצלם לברכם בברכת 'צאתכם לשלום' או סעו 'לחיים ולשלום' והעלה דאם לא יוכל להגיע להפרד מהם לאחר תפלתו יש להתיר משום דבלא"ה הוי כולוול בכבודם, והוי כמצוה עוברת (ובכה"ג אף להפמ"ג שבסי' הקודם מותר), מיהו נראה דלכתחלה יפרד מהם בליל קודם נסיעתם.

ואם בדעתו ליקח מזוודותיהם להעירפאר"ט פשוט שמותר לנסוע אצלם כדי לשמשם (שמכלל מצות כיבוד או"א להוציאו ולהכניסו) ושוב אח"כ מותר לו להפרד מהם כנ"ל (כבעלמא בפגעו בדרך).

***

איסור 'הילוך בדרך' קודם תפלת שחרית

סימן נ"ג

שאלה - בעלי בתים השוהים בקיץ במעונות הקיץ וביום ב' בבוקר נוסעים בחזרה להעיר (לצורך המצאת פרנסתם) מהו שיסעו קודם התפלה (אחר זמן עלוה"ש).

תשובה - אסור, אם לא שיש סיבת מצוה או צורך (מצוה)

(בשא"ש ו) סידור אש"ל אינו בגדר איסור שא"ש).

L
***

סימן נ"ב

שאלה - אביו או אמו מגיעים ממרחקים באשמורת הבוקר האם מותר לנסוע להעירפאר"ט (שדה תעופה) להביאם (אויפ-פיקע"ן) לביתם. וכשפוגשם האם נותן (ואומר) להם "שלום עליכם".

תשובה - שפיר דמי ומצוה, ושוב כשפוגשם נותן להם שלום בדרך כבוד [ובדאפר ילך להתפלל מקודם]. מסתבר להיתר דהרי עיקר הנסיעה אינו כדי לקבל פניהם ולברכם בברכת שלום עליכם, רק כדי לשמשם ולכבדם, שזהו מכלל עיקר מצות כיבוד להכניסם ולהוציאם וכו' (ולסייע להם עם מזוודותיהם), וזה שפיר דמי לפני התפלה (שאז זימניה וכשאר כל עסק מצוה עוברת), וכיון שפוגשם ממילא מחוייב בדרישת שלומם, כמו במי שהלך לראות איזה עסק שבשו"ע ס"ג [ואף דמבואר שם בשו"ע שאעפ"כ אינו מותר אלא לומר לו 'צפרא דמרי טב', אבל אסור לילך לקבל פניו ולומר לו צפרא דמרא טב (כמשכ"ש במג"א סק"ז) היינו משום שדרך אגב מעקם דרכו לקבל פניו, לא ככה"ג שמגיע לפניהם ועל פניהם ממש, י"ל דמותר אף ליתן לו שלום כרגיל מפני מצות כיבוד אבן וכמבואר שם בפמ"ג (א"א סק"ז) דאם הוצרך לילך לביתו ממש מחמת איזה סיבה אחרת, שוב מותר אף ליתן לו שלום כמו בפגעו בדרך (ורק כשהולך סביב למקומו לראות איזה עסק ואגב זה הולך לפתח חבירו רק אז אסור באמירת שלום ואינו מותר רק באמירת צפרא דמרא טב), ואפילו שלגבי פגעו בדרך כתבנו שהמנהג להחמיר אפילו בפגעו בדרך לא לומר לו שלום רק 'צפרא דמרא טב', מסתבר דאם

זאת הקיץ שנים אז, יגיעו בדרך זמן נתינת גבל נתינת

דש. והנה את עצמו לא בשפה יך בשיחה זה מדברי את חבירו גו דאפילו דמרא טב בדברים לומר נמי אשה"א כירו לפני ו בענינים והנהגות ילת שלום לא לדבר דם שסח

הגה"ק ר' זעורארסק קיבל פני התפלה ופעם בל והיה ל"נורו זאלה מה זמו קודם ק"כ בדרך יין לקיים אורחים